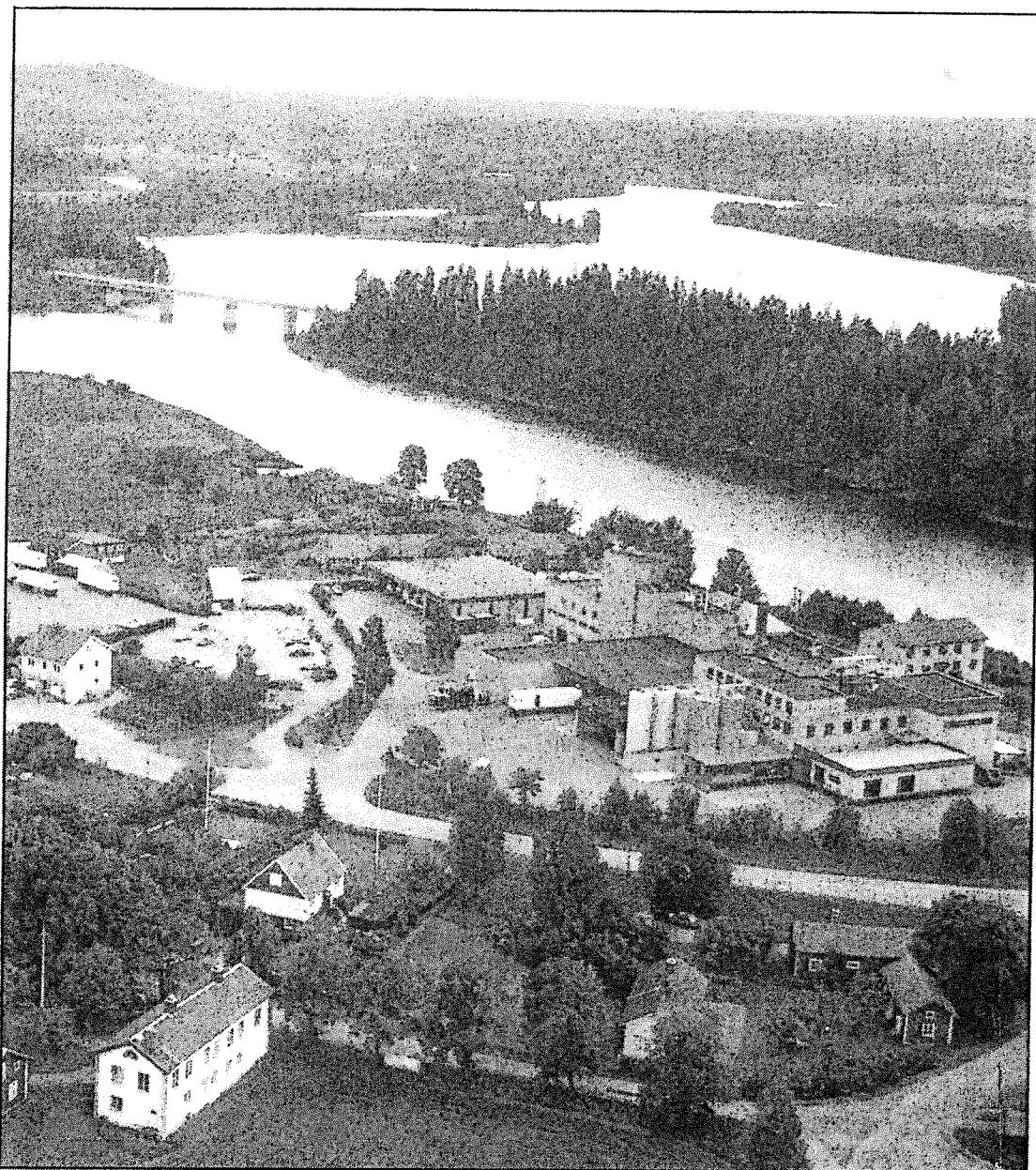

Grådö med Grådö mejeri

Översiktsplan för **BACKA – GRÅDÖ**

VBB arkitekter

Hedemora kommun
juni 1994

ANTAGEN AV KF
LAGA KRAFT

1994-12-15 §153
1995-01-12

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
PLANERINGSARBETETS FÖRUTSÄTTNINGAR	1
UTGÅNGSPUNKT FÖR PLANARBETET	1
PLANENS UPPLÄGGNING OCH INNEHÅLL	1
SAMRÅD	2
UTSTÄLLNING	2
ANTAGANDE	2
ÖVERSIKTSPLANEN	
- en sammanfattning	3
BACKA - GRÅDÖ förr och nu	4
OMRÅDESVISA BESKRIVNINGAR	6
1. BRUNNA NYA VILLAOMRÅDE	6
2. BACKA - BJÖRKHAGEN - SOLBACKA	7
3. SVARTTJÄRNEN - ÄLVBACKA	10
4. DALÄLVEN	11
5. GRÅDÖ	12
6. GRÅDÖ ÅKRAR	14
7. GRÅDÖ SKANS - SVEDBOSJÖN	15
8. GRÅDÖNÄS - SVEDBO	16
9. RISBERGET	17
10. VARGBO	18
11. KARTHEDEN	19
12. SANDSÄTERBRO	19
PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR	20
BEFOLKNING	20
BOSTÄDER	20
NÄRINGS LIV OCH ARBETSMARKNAD	20
KOMMERSIELL SERVICE	21
SOCIAL SERVICE	21
SKOLA OCH BARNOMSORG	22
NATUR, FRILUFTSLIV OCH SPORT	22
KULTUR OCH NÖJEN	23
KULTURMILJÖ	23
KOMMUNIKATIONER	24
TEKNISK FÖRSÖRJNING	24
MILJÖ	26
GEOLOGISKA OCH HYDROLOGISKA FÖRHÅLLANDEN	26
JORD- OCH SKOGSBRUK	28
GÄLLANDE PLANER	28
UNDERLAG	31
MARKANVÄNDNINGSKARTA	<i>vänstersida</i> 3
REKOMMENDATIONSKARTA	<i>vänstersida</i> 4
Kartorna finns även som separata kartor i skala 1:10 000	

INLEDNING

PLANERINGSARBETETS FÖRUTSÄTTNINGAR

Backa - Grådöområdet ligger strax söder om Hedemora stad utefter riksväg 70. Området har historiskt haft ett synnerligen strategiskt värde ur kommunikationssynpunkt.

Kommunfullmäktige har den 25 april 1991 antagit en kommuntäckande översiktsplan för Hedemora kommun. I den anges att en fördjupad översiktsplan ska upprättas för Backa - Grådö (område T9) och att den ska samordnas med översiktsplanen för Hedemora stad. Ett samrådsförslag till översiktsplan för Hedemora stad har upprättats i augusti 1993.

Projektledare för planeringsarbetet har varit stadsarkitekt Lennart Andersson. VBB arkitekter i Falun har medverkat som konsult i översiktsplanarbetet genom arkitekt Yvonne Seger och plantekniker Lisbeth Nilsson. Teckningarna är utförda av Sven Åberg.

Medarbetare vid flera av kommunens förvaltningar har lämnat underlag och värdefulla synpunkter på det fortlöpande arbetet. Statistiskt underlag har tagits fram av kommunens planeringsavdelning.

UTGÅNGSPUNKT FÖR PLANARBETET

Den fördjupade översiktsplanen för Backa - Grådö ska översiktligt klargöra de förutsättningar som finns för områdets framtida utveckling, i första hand för de närmsta 10 åren.

Planen ska ange var marken från allmän synpunkt är lämplig för utbyggnad av bostäder, arbetsplatser m m. Utvecklingen inom planområdet måste ske samordnat med utvecklingen i Hedemora stad och med hänsyn till natur- och kulturvärdena i området.

Odlingslandskapet kring Dalälven, Grådövikens och Svebosjön bör hållas öppet och hävdad. Vid planeringen ska även hänsyn tas till de ras- och översvämningssrisker som finns inom delar av älvsträckan.

Översiktsplanen ska ge ett bra underlag för beslut om bygglov och för tillstånd enligt andra lagar. Den utgör även ett program för planläggning och andra genomförandeåtgärder inom kommunen.

PLANENS UPPLÄGGNING OCH INNEHÅLL

Översiktsplanen anger riktlinjer för byggandet. Den visar också hur olika allmänna intressen som t ex natur- och kulturvård, friluftsliv, jordbruk, skogsbruk, kommunikationer och vattenkvalitet kan tillgodoses.

Under rubriken ÖVERSIKTSPLANEN - *en sammanfattning* redovisas i korthet planens huvudidéer och vilka problem och möjligheter som finns i Backa - Grådö.

BACKA - GRÅDÖ *förr och nu* ger en kort beskrivning av ortens historik och dess kulturmiljöer och en kort orientering om orten idag.

I OMRÅDESVISA BESKRIVNINGAR finns beskrivningar till översiktsplanens delområden. Mark- och vattenanvändningen beskrivs och dessutom ges riktlinjer för byggande och hur olika intressen ska tas tillvara i de olika delområdena.

I avsnittet PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR ges bakgrundfakta om olika planförutsättningar och intressen och vissa framtidsbedömningar.

SAMRÅD

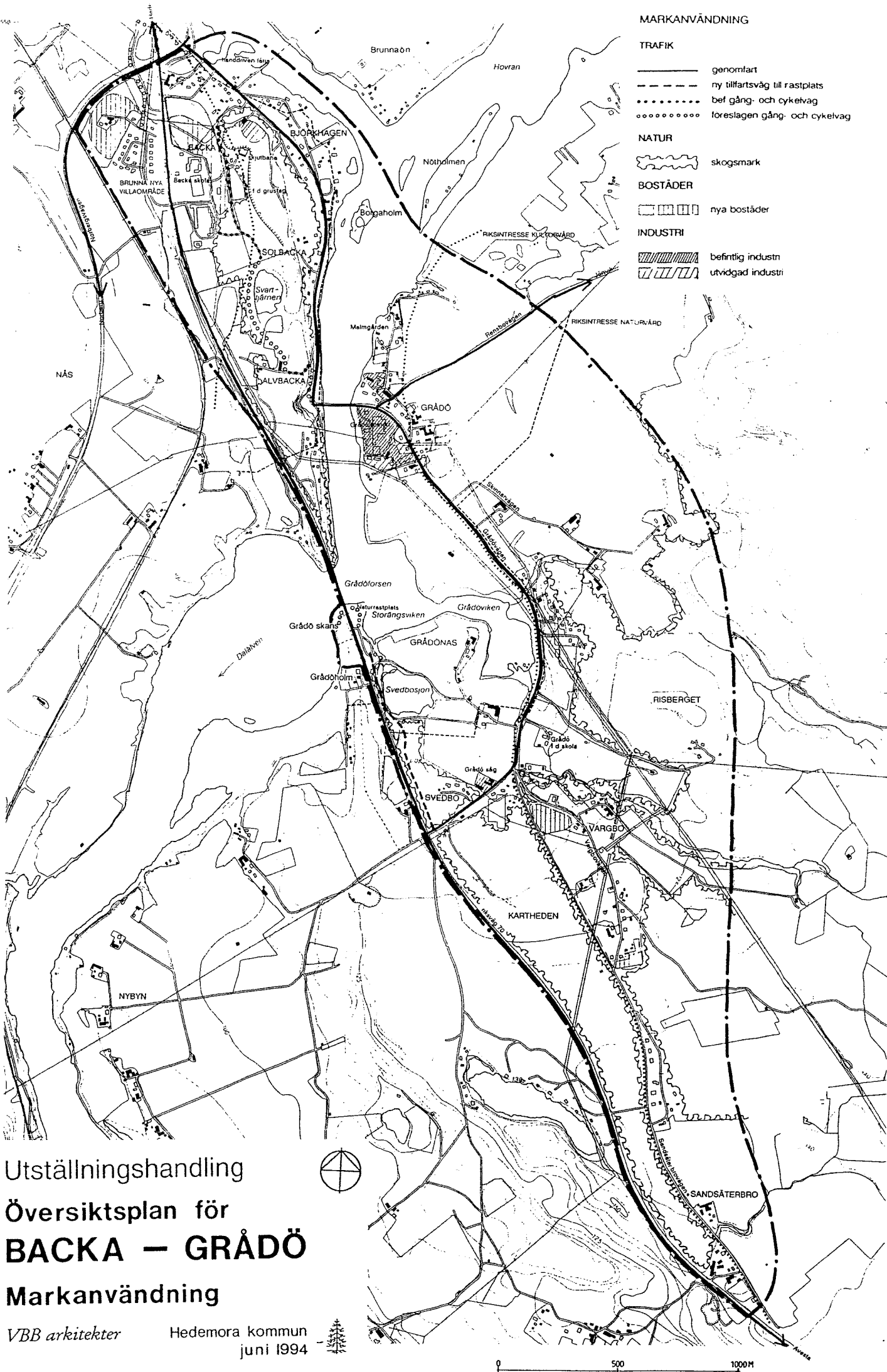
Översiktsplanen har varit ute på samrådsremiss under våren 1994. Då anordnades även ett samrådsmöte för allmänheten. Inkomna synpunkter har ställts samman och bemöts i en SAMRÅDSREDOGÖRELSE (1994-06-13). Efter samrådet har planförslaget bearbetats.

UTSTÄLLNING

Planförslaget, som ändrats efter samrådet, har varit utställt under tiden 18 juli till 3 oktober 1994. Synpunkterna som kom in under utställningen har sammanställts i ett UTLÅTANDE (1994-10-21).

ANTAGANDE

Kommunfullmäktige har antagit översiktsplanen för Backa - Grådö 1994-12-15. Planen vann laga kraft 1995-01-12.

ÖVERSIKTSPLANEN

- en sammanfattning

Backa - Grådöområdet ligger strax söder om Hedemora stad och har höga kvaliteter för både boende och friluftsliv. Badelundaåsen, Dalälven och dess stränder samt omgivande skogsmarker är värdefulla tillgångar i området. Dessa tillgångar samt närheten till Hedemora stad utgör grunden för utvecklingen av området.

Passagen där Dalälven bryter igenom Badelundaåsen har historiskt varit strategiskt ur kommunikationssynpunkt. Kring Grådöforsen skedde bosättningar redan under äldre stenåldern. Den gamla landsvägen upp genom Dalarna passerade Grådö och gick förbi Björkhagen, Backa upp mot Hedemora. Vid Grådö kring färjan, som år 1635 ersattes av en flottbro, växte bebyggelse upp.

Efter 1950-talet har området fått nya förutsättningar i och med etableringen av Grådö mejeri, utbyggnaden av den numera nerlagda Backa yrkesskola och flyttningen av riksväg 70 till nuvarande läge vid Grådö skans.

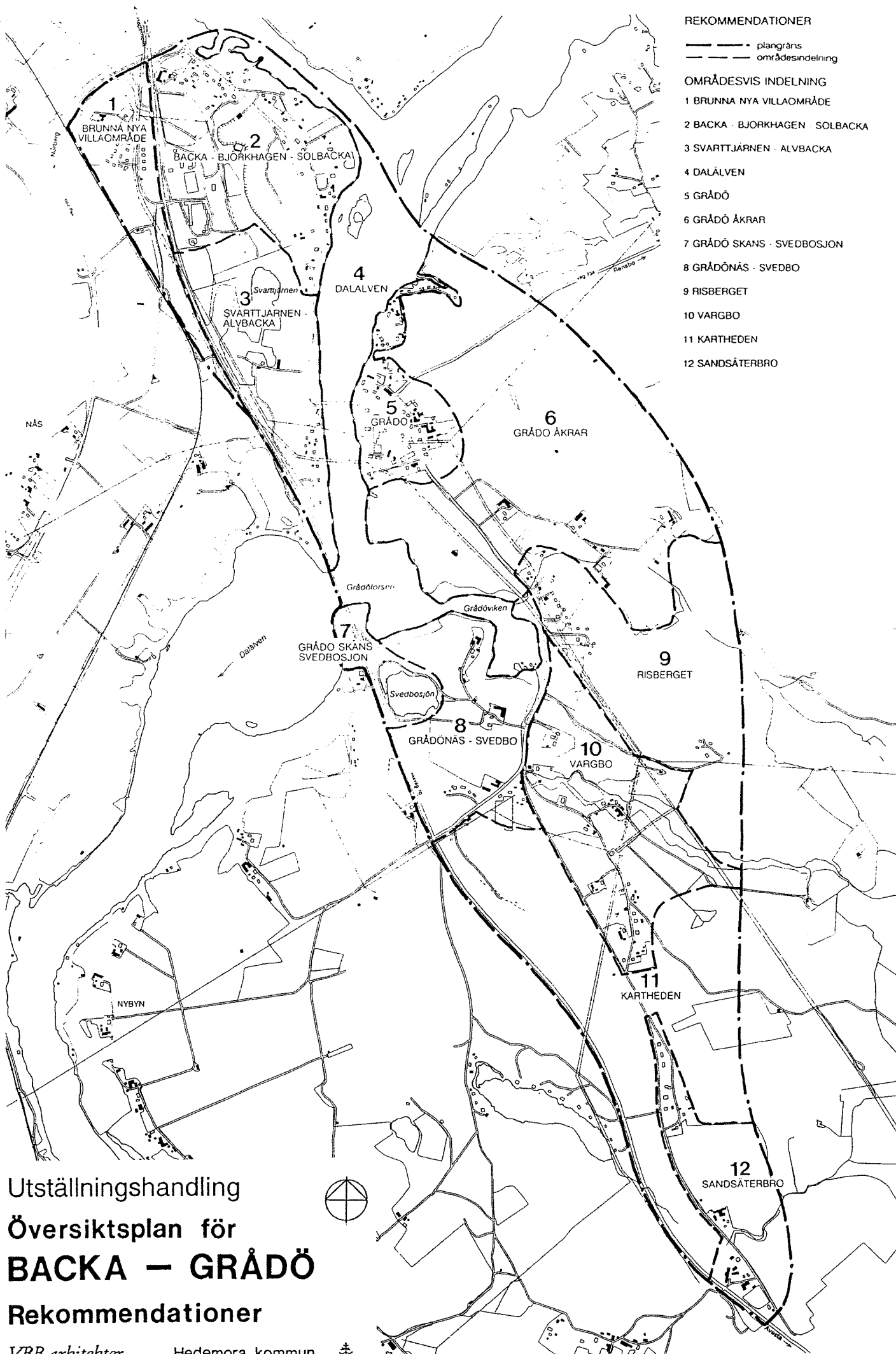
Grådö mejeri är den största arbetsplatsen med drygt 150 anställda. Hit pendlar många anställda från andra delar av kommunen. Förutom skolan och förskolan i Backa finns ett 20-tal småföretag i området.

Översiktsplanen ska stödja en positiv utveckling av Backa - Grådö.

De viktigaste frågorna i planen är:

- * Nya bostäder byggs i första hand i anslutning till befintliga byar/bebyggelsegrupper. Utöver enstaka kompletteringar föreslås utbyggnad vid:
 - Brunna nya villaområde
 - Backa
 - Grådö
 - Vargbo
- * Grådö mejeri ska kunna fortsätta sin verksamhet. Mindre, icke störande verksamheter kan läggas i anslutning till de glesare bebyggelsegrupperna.
- * Kulturvärdena i området ska bevaras och vårdas, så att områdets historia kan upplevas även i framtiden.
- * Naturvärdena i anslutning till älven ska bevaras och vårdas, vilket bl a innebär att vissa partier inte får planteras igen.
- * Jordbruket, som är en viktig del av näringslivet och för ett öppet landskap, ska inte försvåras genom nyetableringar av bostäder.
- * Området kring Dalälven ska utvecklas för friluftsliv och rekreation.

Vid utveckling av området måste hänsyn särskilt tas till översvämningrisker, buller från skjutbanan, radon och VA-situation.

Utställningshandling
 Översiktsplan för
BACKA — GRÅDÖ
 Rekommendationer

VBB arkitekter

Hedemora kommun
 juni 1994

0 500 1000M

BACKA - GRÅDÖ förr och nu

Backa - Grådö ligger cirka 5 km söder om Hedemora centrum. Inom planområdet bor cirka 400 personer. Andelen äldre är något lägre än för kommunen i helhet, medan andelen barn och medelålders är något högre.

Den största arbetsplatsen är Grådö mejeri med drygt 150 anställda. I Backa arbetar ett 20-tal personer på skolan och förskolan. Dessutom finns i området ett 20-tal småföretag varav knappt hälften är jordbruksföretag.

Bebyggelsen i området består huvudsakligen av småhus, endast ett fåtal flerbostadshus finns. De gamla elevbostäderna vid Backa f d särskoleinternat, som tills nyligen har använts för flyktingbostäder, planeras på sikt att användas till vanliga bostadslägenheter. Inom planområdet finns ett flertal äldre jordbruksbyar.

I Grådö finns en livsmedelsaffär och bilverkstad. Övrig service finns i första hand i Hedemora tätort.

I Backa finns förskola, låg- och mellanstadium samt fritidshem. Familjedaghem kompletterar den kommunala förskolan.

Inom område finns stora natur- och rekreationsområden med dels Dalälven och dess strandområden och dels skogsområdena på Badelundaåsen och bergshöjderna i sydost. Området utmed Dalälven är av riksintresse för både natur- och kulturvården.

Områdets historik

Området har tidigare haft ett synnerligen strategiskt värde ur kommunikationssynpunkt. Badelundaåsen används som färdväg från Mälaronrådet upp mot norra Dalarna. Vid Grådöforsen fanns vadvägar över Dalälven. Vadvägar över älven har skiftat beroende på vattenflödet i älven, vilket gett ett helt system av hålvägar (ridvägar) söder om Grådö.

Grådöforsen torde ha varit mycket fiskrik och gav upphov till bosättningar redan under äldre stenåldern. Grådöforsen var relativt grund fram tills dess att den grävdes ur för att underlätta för flottningen.

På medeltiden fanns här två befästa gårdar, dels på åshuvudet vid Grådöholm och dels på holmen Borgaholm norr om gamla flottbron.

Vid Grådö fanns först en färja som sedan ersattes år 1635 av en flottbro, som gick från Granbacka. Åren 1923-24 byggdes en fackverksbro på den nuvarande platsen i Grådö. Fackverksbron ersattes för några år sedan av en ny bro.

I Grådö finns den gamla gästgivargården kvar. Byggnaden har dock förändrats mycket i samband med ombyggnad till flerbostadshus. Utvårdshuset Solbacken norr om älven byggdes om 1912 och blev ett populärt utflyktsmål.

Den gamla brostugan vid flottbron finns också kvar. Strax norr om brostugan ligger Malmgården, som tidigare har använts som kontor för flottningsverksamheten. Vid Malmgården har omlastning av malm från Norberg skett. För att underlätta flottningen grävdes den grunda Grådöforsen ur.

Utmed Snilsvägen ligger den gamla jordbruksbyn i Grådö, Gamla Byn.

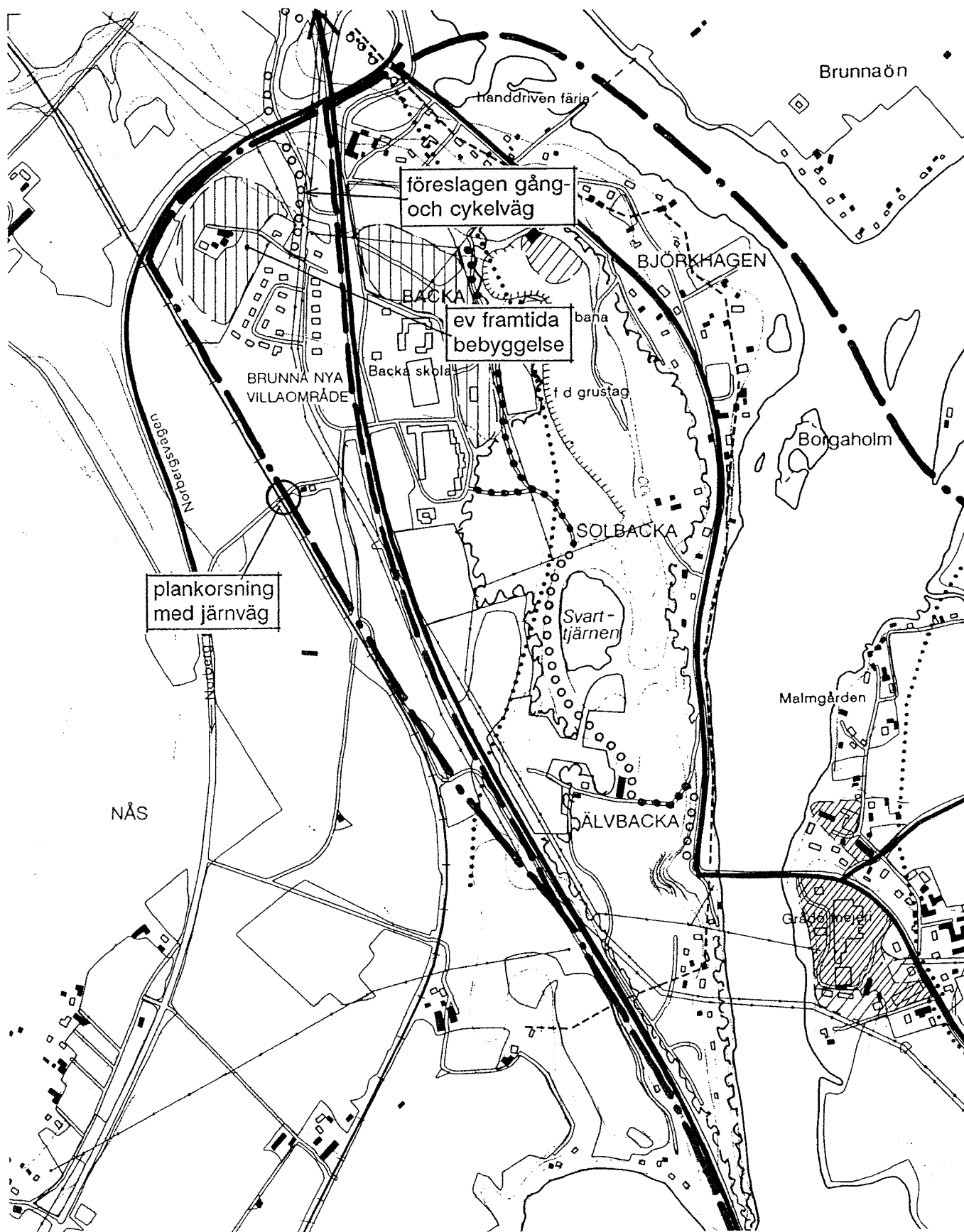
Den äldsta skolan i Grådö låg strax nordost om Grådövikens. År 1907 flyttades skolan till de befintliga byggnaderna sydost om Grådö - Svedjan. Grådöskolan lades ner när Backa skola etablerades.

I Björkhagen finns flera bostadshus från sekelskiftet, bl a Kerstin Thorborgs vackra nationalromantiska villa.

Backa särskoleinternat för utvecklingsstörda ungdomar byggdes under 50- och 60-talet.

År 1953 byggdes Grådö mejeri, som tog över mejeriverksamheten från flera mindre mejerier. Mejeriet byggde också arbetar- och tjänstemannabostäder för sina anställda under 1950-talet. Mejeriverksamheten har under de senaste årtiondena präglats Grådö.

Brunna nya villaområde tillkom under 1960-talet och är tillsammans med Backa f d särskoleinternat och villagrupperna söder om Vargbo utmed Sandsäterbrovägen de enda nyare bebyggelseområdena inom planområdet.

1. BRUNNA NYA VILLAOMRÅDE

OMRÅDESVISA BESKRIVNINGAR

1. BRUNNA NYA VILLAOMRÅDE

Området omfattar jordbruksmarken mellan riksväg 70 och järnvägen och Brunna nya villaområde. Villaområdet, som är detaljplanelagt, byggdes ut under 60-talet. Från området har man en vidunderlig utsikt över Hovran och jordbrukslandskapet kring Hedemora.

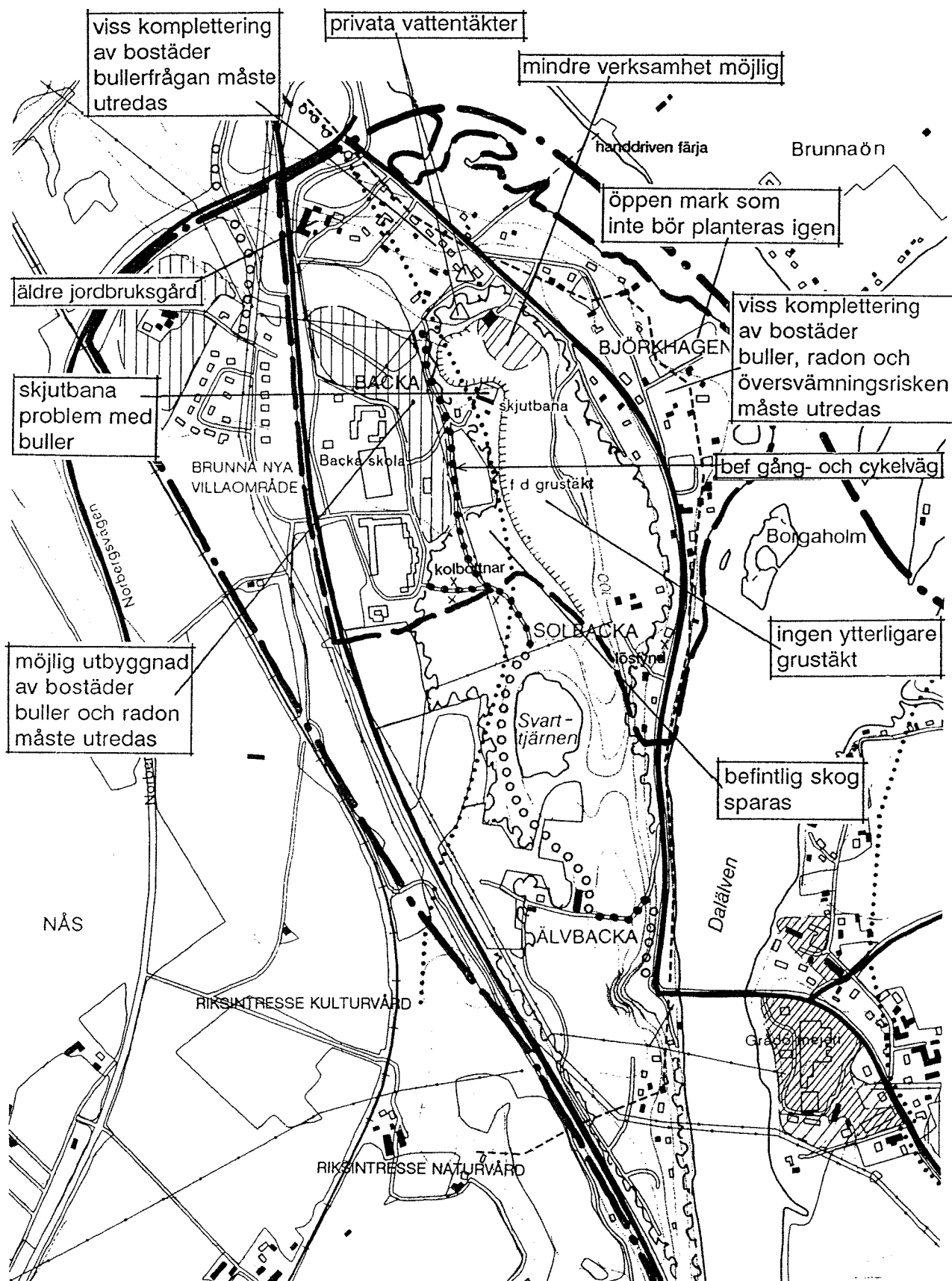
Tillfart till området sker idag dels via Backa genom tunnel under riksväg 70, dels via Norbergsvägen (väg 270) och en plankorsning med järnvägen. Söderut finns ytterligare en plankorsning med järnvägen. För att kunna höja hastigheterna på järnvägen kan utfarten (plankorsningen) mot Norbergsvägen behöva stängas. All tillfart till området kommer då att gå via Backa.

En gång- och cykelförbindelse bör iordningställas in mot Hedemora centrum.

På sikt kan delar av jordbruksmarken i nordväst användas för friliggande bostadshus. En eventuell utbyggnad bör föregås av detaljplaneläggning.

Rekommendationer:

- * Ny bebyggelse, utanför befintliga tomter, bör föregås av detaljplaneläggning. Vid planläggning ska hänsyn tas till eventuellt buller och vibrationer från järnvägen samt buller från väg och pistolskyttebana.
- * Gång- och cykelväg bör anläggas mot centrum.

2. BACKA - BJÖRKHAGEN - SOLBACKA

2. BACKA - BJÖRKHAGEN - SOLBACKA

Området omfattar både bebyggelsen i de äldre och nyare delar av Backa, Björkhagen och Solbacka samt pistolskytteklubbens skjutbana och en större avslutad grustäkt.

Längst i norr finns en blandad bebyggelse av några jordbruksgårdar samt småhus och enstaka fritidshus av varierad ålder. I norra delen av Backa fanns redan 1640 två stycken skattelagda hemman. På den nordvästra av de två bytomterna finns en äldre jordbruksgård med stora ekonomibyggnader.

Bebyggelsen i Björkhagen har uppstått kring den gamla landsvägen från Mälardalen upp mot norra Dalarna. En stor del av bebyggelsen är från sekelskiftet, bl a Kerstin Thorborgs vackra nationalromantiska villa. En av gårdarna i Björkhagen har hästar, som hjälper till att hålla landskapet kring älven öppet. I södra delen av området ligger f d utvårdshuset Solbacka. Vårdshuset byggdes om 1912 och var då ett populärt utflyktsmål.

Väster om åsen byggdes under 50- och 60-talet Backa särskoleinternat för utvecklingsstörda ungdomar. Området bestod av bostäder för ungdomarna och personal samt skollokaler. Det f d internatet har tills nyligen använts för flyktningbostäder. Nyligen har två gruppboheter för yngre och medelålders svårt handikappade iordningställt.

Backa skola med låg- och mellanstadium etablerades 1986 och har tre stycken klasser med två årskurser vardera. På skolan finns även fritidshem. Förskolan Kristallen, som byggdes 1991, har plats för cirka 50 barn.

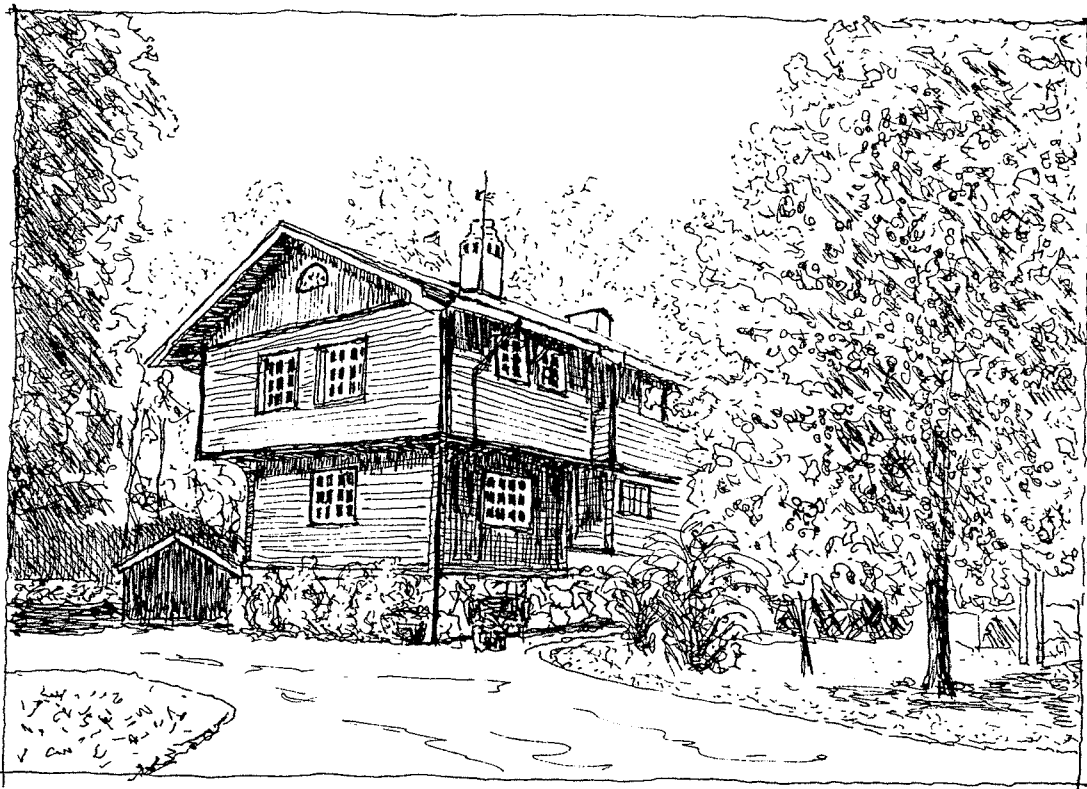
De befintliga idrottsplanerna i Backa är en värdefull tillgång i området. Skötseln är dock eftersatt, eftersom ansvarsfrågan är oklar. Det är viktigt att denna resurs tas tillvara och att någon form av samarbete kring skötseln kan ordnas mellan skola, fritidsförvaltning och fastighetsägare.

Bebyggelsen i Backa har enskild gemensam vattentäkt, medan huvuddelen av övrig bebyggelse har kommunalt vatten från vattenverket i Petersburg inne i Hedemora. Nästan all bebyggelse i området är anslutet till det kommunala avloppsledningsnätet.

Hedemora pistolskytteklubb äger skjutbanan öster om nya Backa. Skjutbanan, som nyttjas april - oktober, är nyrustad och välskött, men skjutbanebullret påverkar omgivningarna. Med hänsyn till gällande normer är det inte möjligt att bygga nya bostäder i anslutning till skjutbanan. Eventuellt kan vissa bullerdämpande åtgärder vidtas alternativt kan en flyttning av verksamheten diskuteras om önskemål om utbyggnad av bostäder finns.

Området vid f d särskoleinternatet har höga kvaliteter med närhet till skola, natur och badsjö, vilket gör att viss utökning av bostadsbebyggelsen bör kunna ske på sikt. Området är dock idag bullerstört till viss del av trafikbuller från riksvägen i väster, men framför allt från skjutbanan, som ligger strax öster om området. Innan ytterligare bostäder kan byggas måste bullerstörningarna åtgärdas.

På åsen finns en befintlig gång- och cykelväg, som bör knytas samman med Älvbacka och vidare ner till Grådö.

Thorborgs villa i Björkhagen

Ytterligare bostadsbebyggelse i Björkhagen kan endast ske på mark som inte översvämmas vid högvatten. Bullerstörningar från skjutbanan måste dock först upphöra.

Den nedlagda grustäkten är relativt kuperad i botten. I norra ändan av täkten har vägverket ett förråd. En viss utökning av denna verksamhet eller liknande kan ske efter viss omdisponering av grusmassorna i närheten. I övrigt bör den nedlagda täkten inte bebyggas, eventuellt skulle skjutbanan kunna flytta hit om bullernivåerna blir acceptabla för kringliggande bebyggelse.

Björkhagen och den norra delen av Backa ligger inom högriskområde för markradon.

Strandområdena nedanför Björkhagen är av riksintresse för naturvården och är även utpekade som internationellt värdefull våtmark. Den öppna marken nedanför bebyggelsen mot älven bör inte planteras med Salix eller löv- och barrskog med hänsyn till de höga naturvärdena i området.

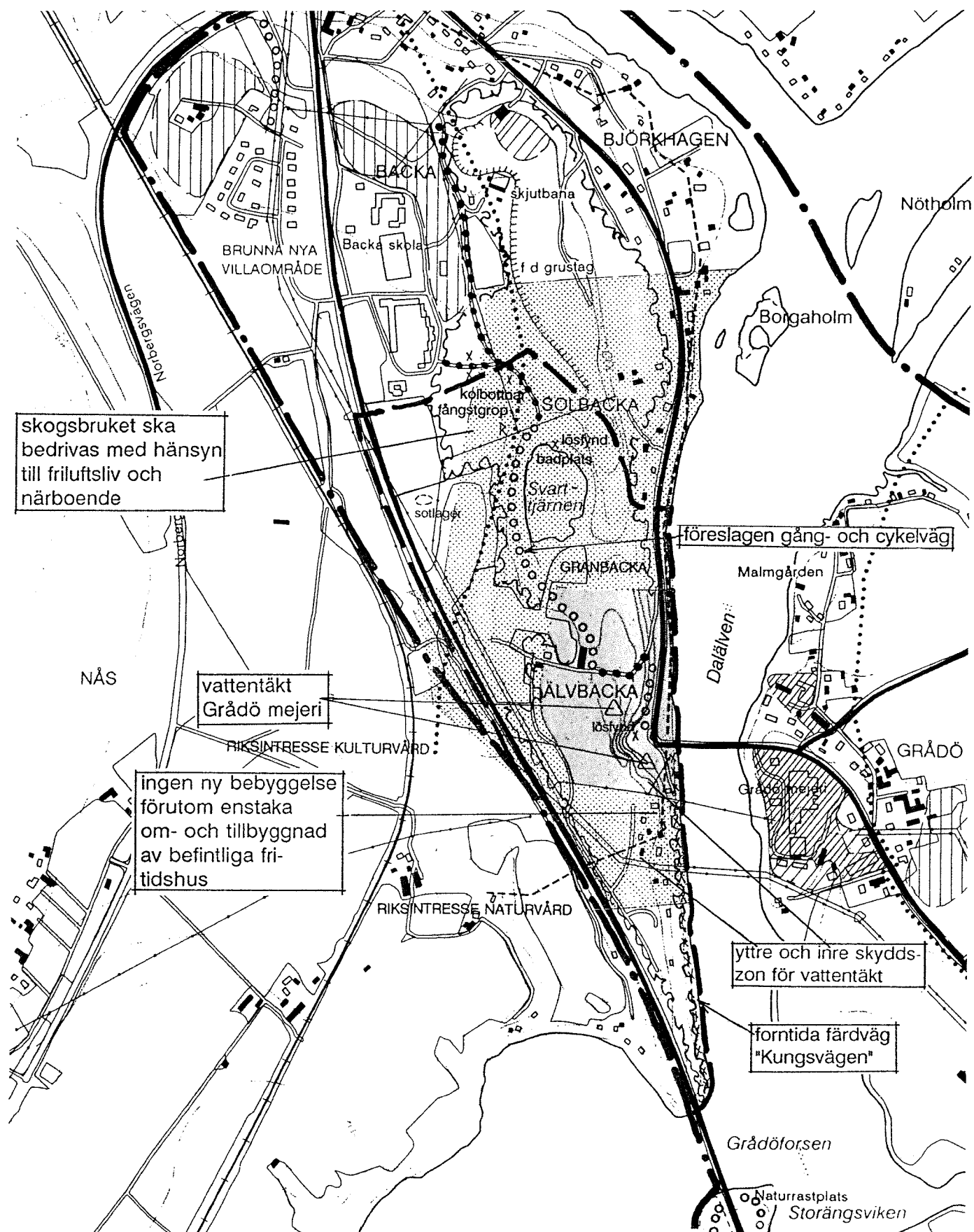
Stora delar av strandområdena utmed Dalälven och bebyggelsen i Björkhagen kan översvämmas i samband med högvatten. För att klara 1916 års vattenflöden måste bebyggelsen ligga över +85,5 m ö h.

Den östra delen av området från åsen och ner mot älven är av riksintresse för kulturmiljövården. Området är en del av den sammanhängande kulturmiljön kring Hovran med bl a tidiga bosättningar i anslutning till älven. Väster om Backa skola finns enligt fornlämningsregistret en grop som antagligen är en fångstgrop. I Björkhagen finns en milsten från år 1872, som visar att det då var 1 mil till Hedemora. En stensättning har funnits söder om grustäkten, men har troligen tagits bort vid täktverksamheten.

I norra delen nedanför Backa finns en handdriven färja över till Brunnaön för transport av djur till betesmarkerna på ön.

Rekommendationer:

- * Utbyggnad av bostäder eller andra icke störande verksamheter i nya delen av Backa bör föregås av detaljplanläggning. Bullerfrågorna måste då särskilt beaktas. Även radonfrågan ska utredas.
- * Ytterligare bostadsbebyggelse i Björkhagen kan endast ske på mark som ligger över +85,5 m ö h på grund av översvämningsrisker. Ingen ny bebyggelse kan ske förrän störningarna från skjutbanan upphört. Även radonfrågan ska utredas.
- * Ingen ytterligare grustäkt tillåts. I den norra delen av den nedlagda grustäkten kan eventuellt någon mindre verksamhet etableras.
- * Skogsbruket bör bedrivas med särskild hänsyn till friluftslivet och den närliggande bebyggelsen.
- * Den öppna marken mellan Dalälven och bebyggelsen i Björkhagen bör inte planteras med Salix eller löv- och barrskog.

3. SVARTTJÄRNEN - ÄLVBACKA

3. SVARTTJÄRNEN - ÄLVBACKA

Större delen av området utgörs av Badelundaåsen, som bildar ett högt, smalt näs längst i söder vid Dalälvens genombrott. Frisk blandbarrskog växer på åsen och det finns ett flertal stigar i området. Området är ett värdefullt rekreationsområde för de boende i Backa, Björkhagen och Grådö. För att förbättra förbindelserna mellan Backa och Grådö bör en gång- och cykelväg anläggas mellan Backa - Älvbacka och vidare ner till Grådö.

Vid Svarttjärnen finns en anlagd badplats (ej kommunal) med liten kiosk och ordningställd grillplats. Eftersom Svarttjärnen är en åsgropssjö och saknar till- och frånflöden är den känslig för föroreningar.

I området norr om tjärnen finns flera fornlämningar; några kolbottnar, några gropar som antas vara fångstgropar samt fynd av kvartsavslag. Väster om tjärnen finns även ett område med sot- och kolblandad jord. På den sydligaste spetsen av åsen har det funnits fynd av sotlager, dessa är numera bortroderade av älven. Väster om riksväg 70, utanför planområdet, finns ett flertal lämningar av stenåldersboplatser. På älvrinken ner till det norra näset vid Grådöforsen finns stigar, som är rester från det gamla vägsystemet med vadställe över Grådöforsen. Detta är delar av den forntida färdvägen, den s k Kungsvägen.

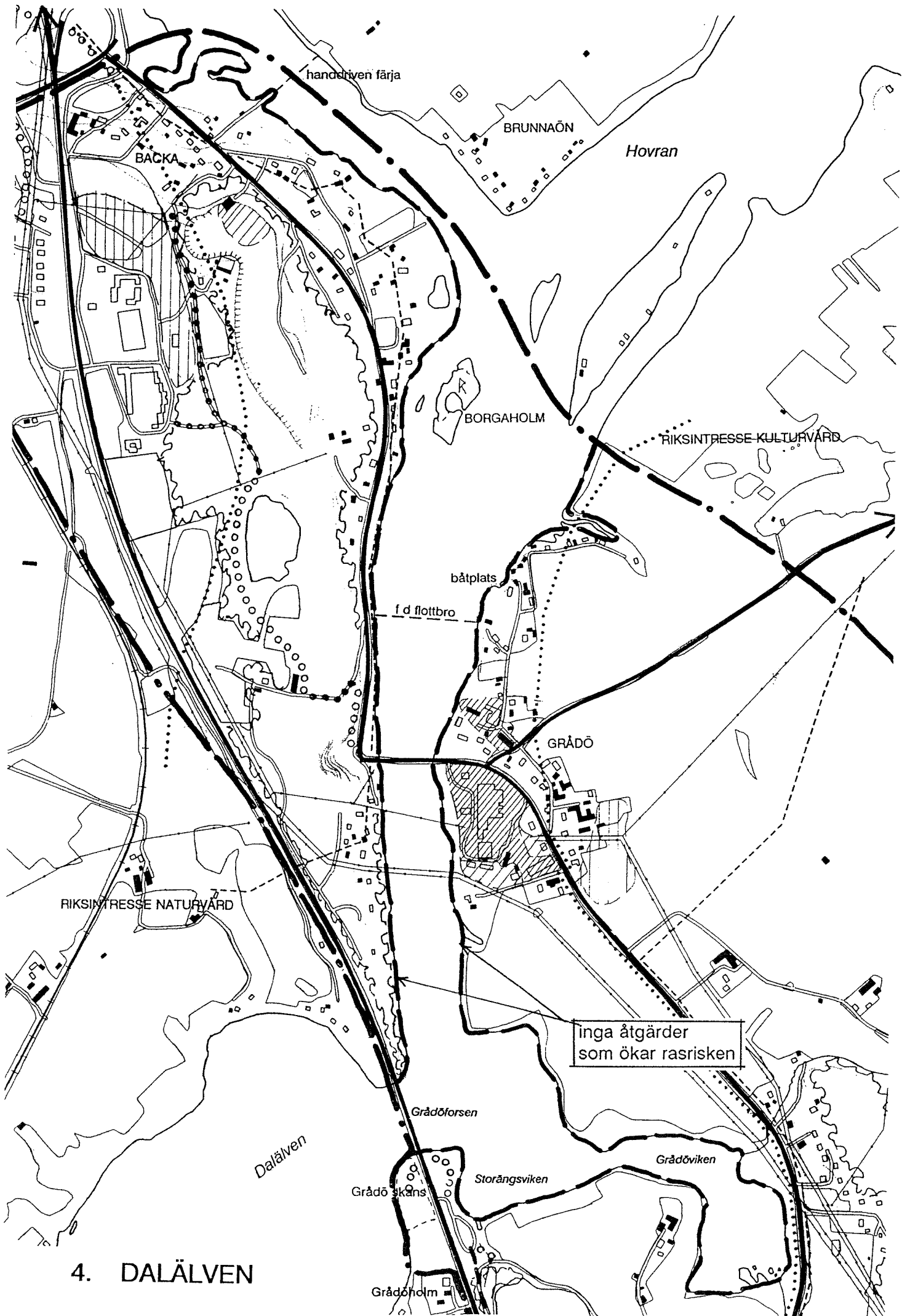
Älvbacka Frilandsplantskola används av Lantbruksuniversitetet för försöksodlingar. Här har tidigare även legat ett barnhem som numera är rivet.

Söder om Älvbacka ligger vattentäkterna för Grådö Mejeri. Diskussioner pågår mellan mejeriet och kommunen om anslutning av det kommunala vattenledningsnätet till denna täkt. I södra delen av området finns också en grupp äldre fritidshus.

Större delen av området är av riksintresse för kulturvården. Området utmed älven är av riksintresse för naturvården. Nästan hela området utgör högriskområde för markradon. Risk för erosion och ras föreligger utmed åsstranden söder om bron.

Rekommendationer:

- * Skogsbruket ska bedrivas med hänsyn till friluftslivet, fornlämningar och den intilliggande bebyggelsen. Åkermarken utmed riksväg 70 bör hållas öppen.
- * Den forntida färdvägen måste skyddas från utfyllnader m m.
- * Ingen ny bebyggelse bör ske i området utöver kompletteringar av anläggningen i Älvbacka samt enstaka mindre om- eller tillbyggnad av de befintliga fritidshusen i söder.
- * Gång- och cykelväg bör anläggas mellan Backa - Älvbacka ner till Grådö.
- * Inga åtgärder eller verksamheter som kan innebära risk för påverkan av befintlig vattentäkt tillåts.
- * Inga grustäkter tillåts.

4. DALÄLVEN

4. DALÄLVEN

Planområdet delas av Dalälven, som här åter samlar ihop sig efter att ha passerat den fågelrika Hovran. Hovran är upptagen på den internationella listan över värdefulla våtmarker.

På holmen Borgaholm finns medeltida huslämningar. De kan ha tjänat som förpost till Grådö skans. Stor del av Borgaholm är fornlämning och skötselplan finns. En viss igenväxtning har dock skett de senaste åren.

Färjeförbindelsen vid Grådö ersattes år 1635 av en flottbro från Granbacka över till Grådö. I Grådö finns före detta brostugan fortfarande kvar.

Enligt äldre tradition ska en hel ryttrartrupp ha spolats med i vattnet och drunknat vid vadet vid Grådöforsen. Likaså berättas att under 1800-talet fraktades malm från Kopparberget till Avesta över isen i närheten av Borgaholmen. Isen brast och malmen sjönk, men har ej hittats.

I början på 1920-talet ersattes flottbron av en fackverksbro i stål på det nuvarande broläget i Grådö. För några år sedan ersattes fackverksbron av en ny bro, som även den är smal. Möte med lastbil är ej tillåtet på bron.

Strax före Grådöforsen vidgar sig älven med Storängsviken och Grådövik. Grådövik är grund och har rik strandvegetation.

Grådöforsen grävdes ur i samband med flottningen på älven.

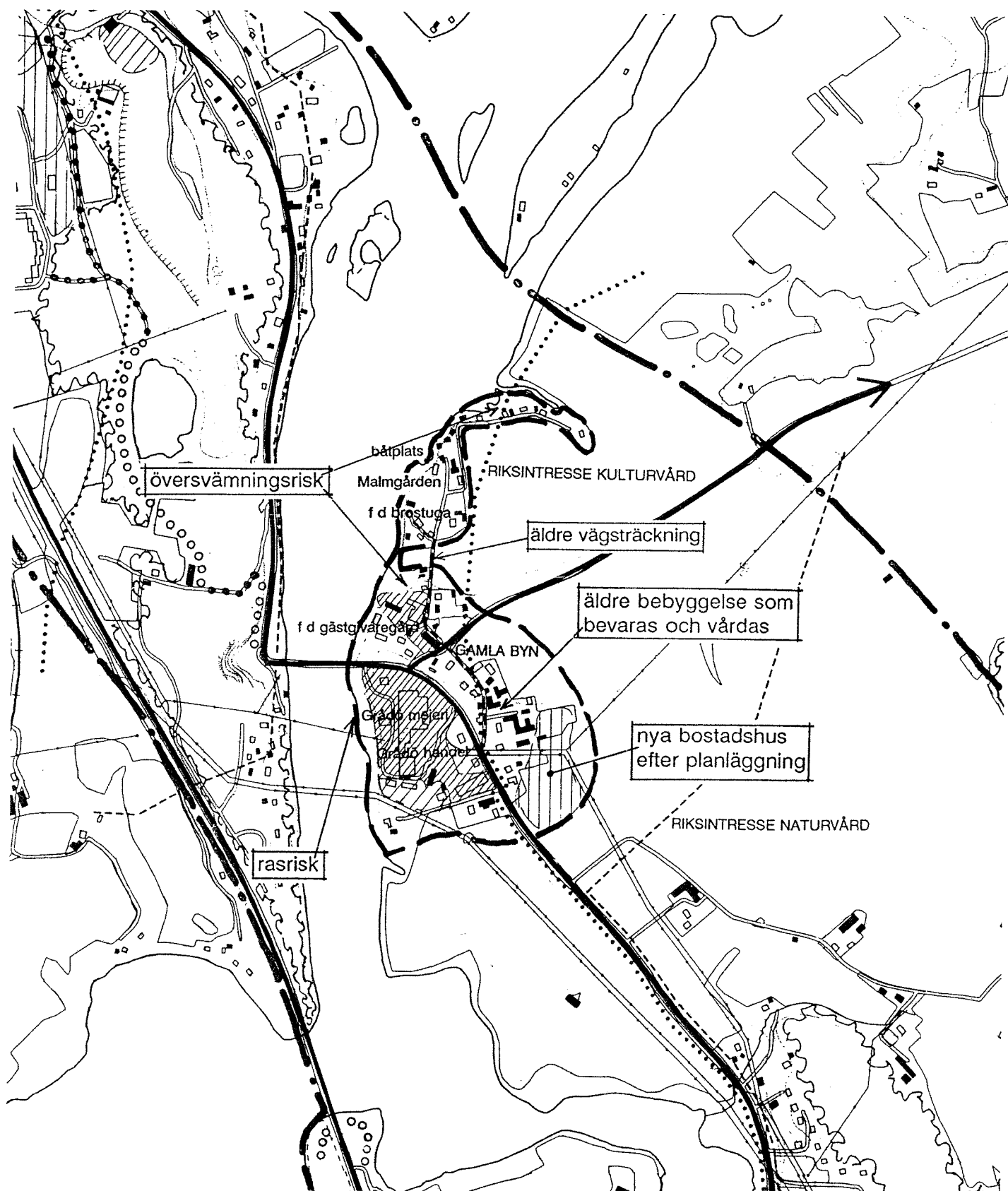
I norr vid Backa finns en handdriven färja över till Brunnaön för transporter av djur till betesmarkerna på ön.

För att underlätta för bad och att ha båtar i älven bör bryggor byggas på lämpliga ställen utmed älven.

Enligt utredning om stabilitetsförhållanden vid älvstranden redovisas rasrisk för stranden vid Grådö. I utredningen har endast bebyggda stränder undersökts. Geologin vid älvpassagen genom Badelundaåsen är sådan att även här torde stor risk för erosion och ras föreligga.

Rekommendationer:

- * Ingen nybyggnad bör ske i området.
- * Inga åtgärder får vidtas som ökar rasriskerna i vissa strandpartier. Årlig kontroll bör göras av stranden från strax norr om bron ner till söder om mejeriet.
- * Bryggor, som underlättar bad och båtliv utmed älven, bör anläggas på någon eller några lämpliga platser.

5. GRÅDÖ

5. GRÅDÖ

Grådö ligger vackert på östra sidan av Dalälven strax efter att älven passerat Hovran.

Grådö har tidigt haft en strategisk betydelse ur kommunikationssynpunkt. Vid Grådö fanns först en färja som år 1635 ersattes av en flottbro, som gick över till Granbacka. År 1640 fanns åtta stycken skattelagda hemman i byn.

I Grådö finns både äldre bebyggelse och nyare bebyggelse, där Grådö mejeri är särskilt framträdande. Några nyare småhus finns insprängda bland äldre gårdar och mejeribyggnader.

Vid det nuvarande broläget, som tillkom åren 1923-24, ligger den gamla gästgivaregården från 1600-talet. Gården är dock numera kraftigt förändrad och används som flerbostadhus. Längre norrut ligger den f d brostugan till flottbron. Strax norr därom ligger Malmgården, som har använts som kontor för flottningsförbundet och som numera används av Grådö gille. I Grådö finns fyra jordbruksgårdar på den gamla bytomten. Dessa gårdar ligger i Gamla byn öster om mejeriet.

Den äldre sträckningen av färdvägen söder ifrån upp mot flottbron finns bevarad genom Gamla byn (med Snilskurvan) och vidare upp mot f d flottbron. Vägen bör så långt som möjligt hållas intakt, inga breddningar och förändringar bör ske.

År 1953 byggdes Grådö mejeri. Under 50-talet byggde också företaget arbetar- och tjänstemannabostäder för sina anställda. Mejeriverksamheten har under åren expanderat och ligger idag lite inklämd. På sikt kan någon av de närliggande bostadsfastigheterna behöva köpas in för att kunna möjliggöra smärre utökningar/förbättringar av verksamheten. Möjlighet finns även att ytterligare några av tjänstebostäderna tas i anspråk för mejeriverksamheten. Några större utbyggnader förväntas dock ej ske. Mejeriet har idag drygt 150 anställda.

Under senare år har Svenska Pro Office etablerat sig i Grådö med tillverkning/montering av kontorsstolar.

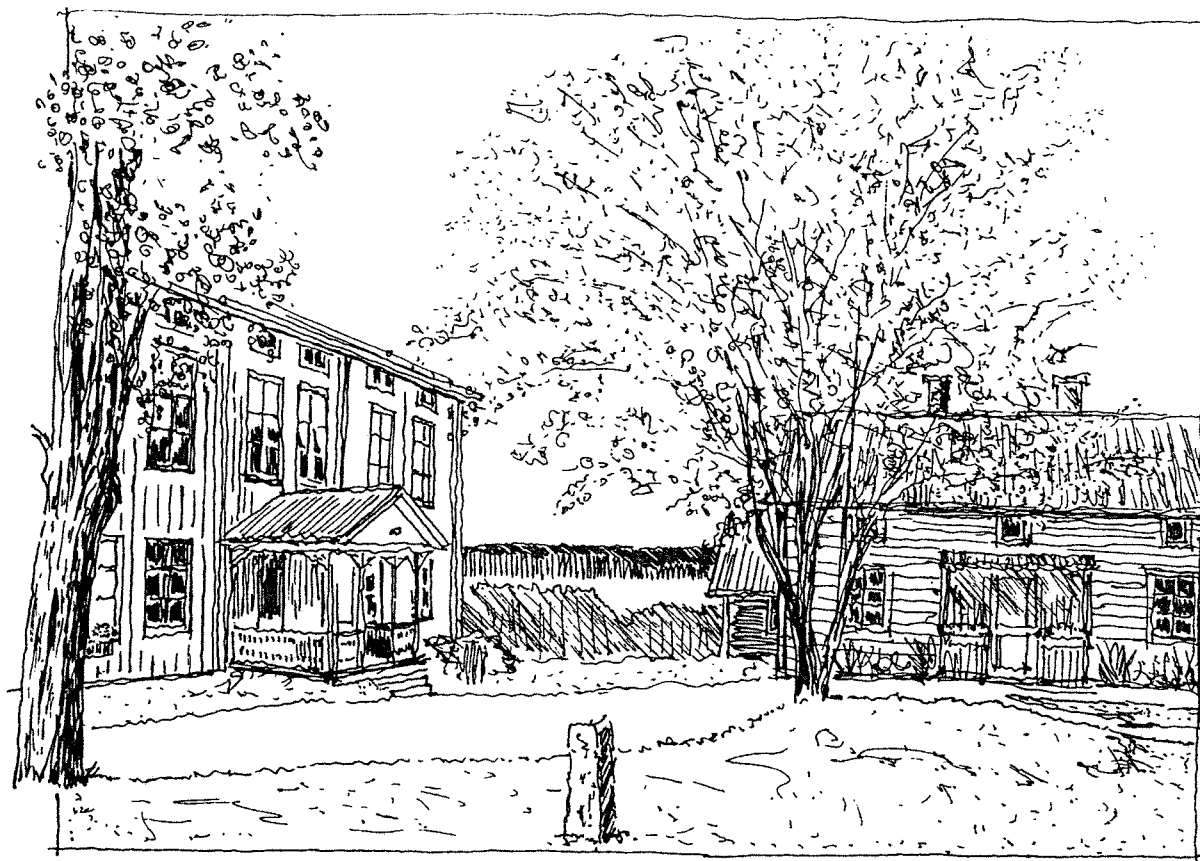
Grådö handel, som ligger bredvid mejeriet, är en viktig träffpunkt. Livsmedelsaffären ökar möjligheterna för äldre att kunna bo kvar hemma. Därför är det viktigt att affärens verksamhet inte försvåras. I området finns även en liten bilverkstad.

Längst norrut ligger en rad med äldre, små fritidshus alldeles vid älvstranden. Norr om Malmgården finns några båtplatser och möjlighet att lägga i och dra upp båtar. Här ligger även en mindre ångbåt. Området bör kunna utvecklas som båtplats med några bryggor.

Översvämningrisk finns för nästan all bebyggelse norr om Grådöbron och vägen mot Rensbo.

Enligt utredning om stabilitetsförhållanden vid älvstrande redovisas rasrisk för stranden från strax norr om bron ner till söder om mejeriet.

Hela området är av riksintresse för naturvården och större delen av området är även av riksintresse för kulturmiljövården.

Gamla Byn i Grådö

Kommunalt vatten finns utbyggt för hela området. All bebyggelse söder om f d brostugan inklusive Grådö mejeri är ansluten till det kommunala reningsverket. Bebyggelsen i den nordligaste delen av området har enskilda avloppsanläggningar.

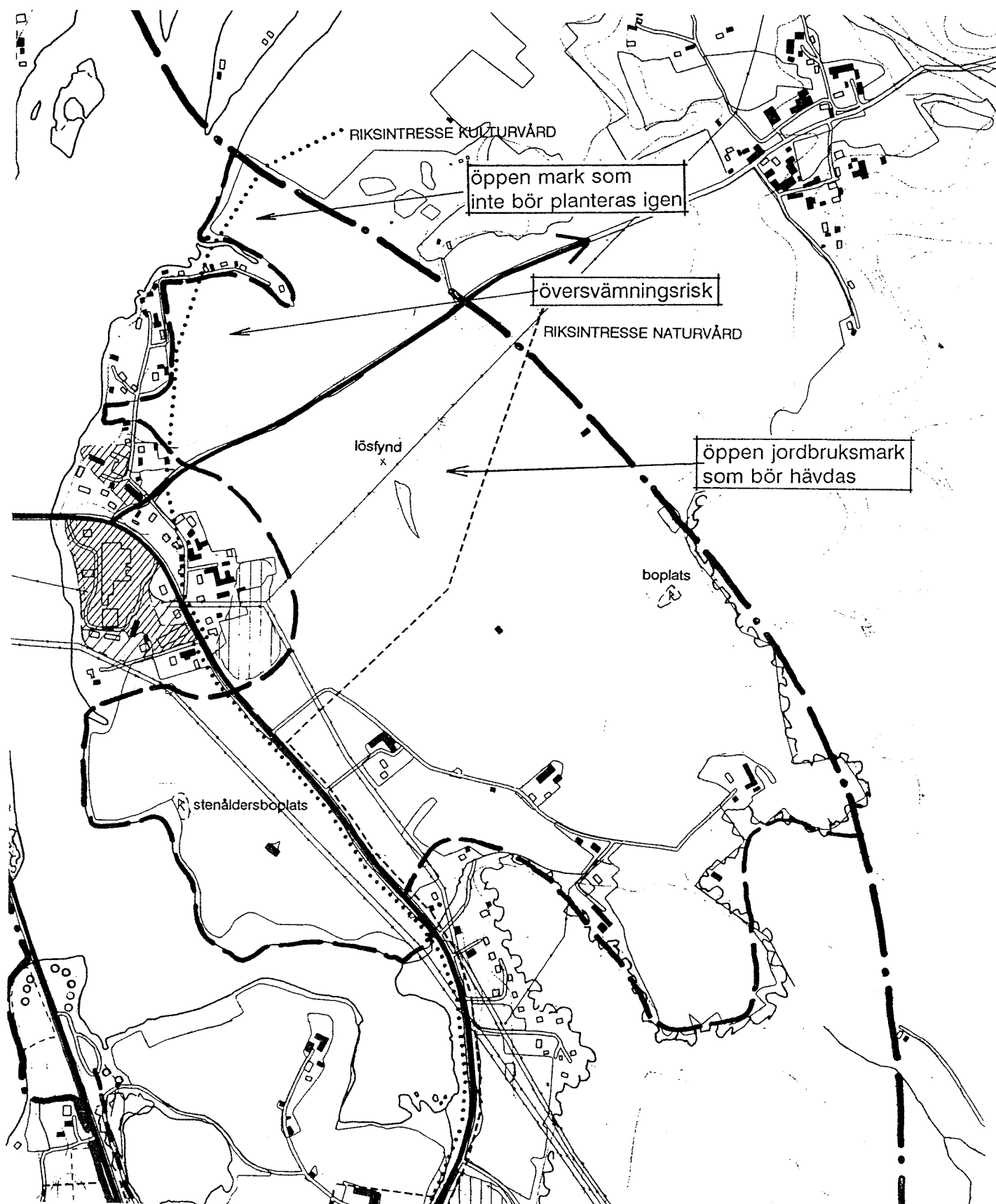
Det är viktigt att det finns möjlighet att bygga nya bostäder i Grådö. Översvämningsriskerna i norr, natur- och kulturintressen och jordbrukets intressen ger dock vissa begränsningar. Ett mindre område i sydost bedöms som lämpligt för ny bostadsbebyggelse. Det är viktigt att ny bebyggelse placeras och utformas så att byns karaktär bibehålls och förstärks. Nya byggnader ska anpassas till det traditionella byggnadsskicket i skala och utformning. Mindre del av området berör en äldre bytomt, vilket innebär att nybyggnation kan behöva föregås av arkeologisk förundersökning.

Rekommendationer:

- * De äldre gårdarna i Gamla byn bör bevaras och vårdas. Om- och tillbyggnad bör utformas med hänsyn till byggnadens ursprungliga utförande.
- * Nya bostadshus i den sydöstra delen av området bör föregås av detaljplaneläggning. Utformning och placering av nya bostadshus ska ske med hänsyn till den äldre bybebyggelsen. Området bör inte bebyggas med grupphus.

I övrigt kan någon enstaka komplettering ske, men risken för översvämnning måste utredas.

- * Den äldre vägsträckningen genom byn bör behålla sin nuvarande sträckning och ej rätas, breddas, beläggas eller på annat sätt förändras.
- * Grådö mejeri kan utökas i begränsad omfattning. För större utvidning krävs detaljplanläggning.
- * Fritidshusen i norra delen av området bör inte byggas ut med hänsyn till översvämningsriskerna.
- * Området norr om Malmgården kan utvecklas som båtplats.
- * Inga åtgärder får vidtas som ökar rasriskerna i strandpartiet. Årlig kontroll bör göras av stranden från strax norr om bron ner till söder om mejeriet.

6. GRÅDÖ ÅKRAR

6. GRÅDÖ ÅKRAR

Området utgörs av jordbruksmarken som omger Grådö. I området finns några jordbruksgårdar, varav en har hönseri. Hela området är av betydelse för jordbruket.

En stor del av området ingår i naturvårdens riksintresse och är upptaget på den internationella listan över värdefulla våtmarker. Åkermarken norr om området närmast Dalälven är även av riksintresse för kulturmiljövården.

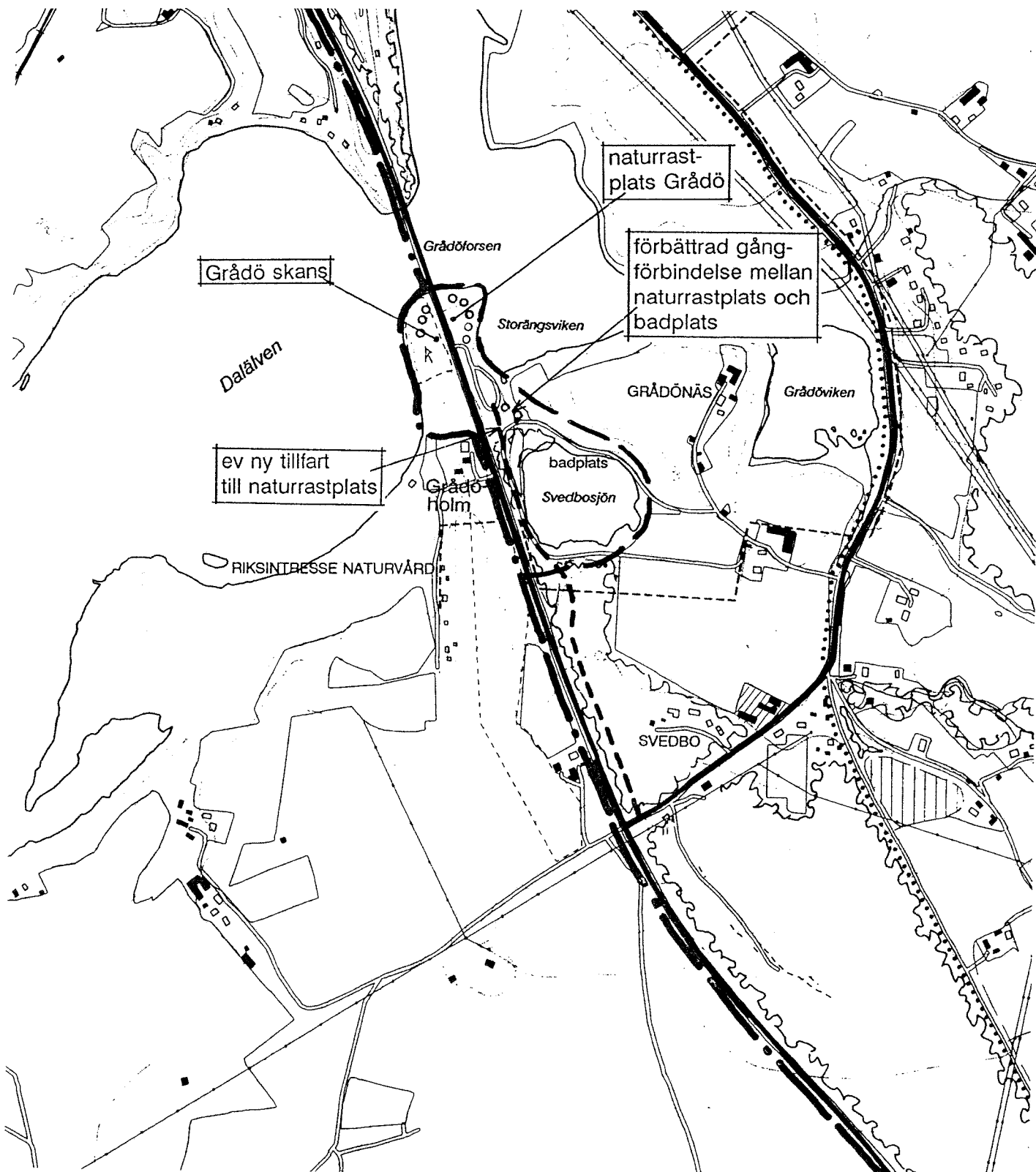
Det är viktigt ur landskapsbildssynpunkt och med hänsyn till områdets stora betydelse som rast- och betesplats för flyttfåglar att jordbruksmarken utmed älven hävdas och inte planteras med Salix eller skog. För markerna norr om vägen mot Rensbo kan landskapsvårdsersättning utgå.

I närheten av älvbrinken i söder finns fornlämningar av en stenåldersboplats. Ytterligare en lämning av boplats finns ute på åkrarna i öster. Dessutom har ett fynd av kvarts gjorts.

Genom området går ett flertal kraftledningar.

Rekommendationer:

- * Jordbruksmarken bör hävdas. Det gäller särskilt områdena utmed Dalälven.
- * Enstaka nya byggnader kan uppföras i anslutning till befintlig bebyggelse. Ny bebyggelse ska lokaliseras så att jordbruksdriften kan fortgå.
- * Nya ekonomibyggnader för jordbrukets behov placeras i direkt anslutning till befintliga brukningscentra. Byggnadernas utformning bör anpassas till landskapsbilden.

7. GRÅDÖ SKANS - SVEDBOSJÖN

7. GRÅDÖ SKANS - SVEDBOSJÖN

Grådö skans har sannolikt fungerat som fogdefäste och uppbördsställe för Dalarna från omkring 1350-talet fram till 1400-talet. Borgen är uppförd i etapper och kom att omfatta tre olika platåer åtskilda av vallgravar. Efter utbyggnad av riksväg 70 och den nya bron återstår endast två platåer.

Öster om riksväg 70 ligger Naturrastplats Grådö nere vid älven. Från rastplatsen går en stig med trappor upp till Grådö skans. Nedfarten till rastplatsen är mycket tvär och brant. Bilister som kommer norr ifrån får inte svänga ner på rastplatsen. En ny tillfart med bättre skyltning behövs. Om en ny nedfart byggs måste den befintliga tränings-slingan för travhästar ersättas.

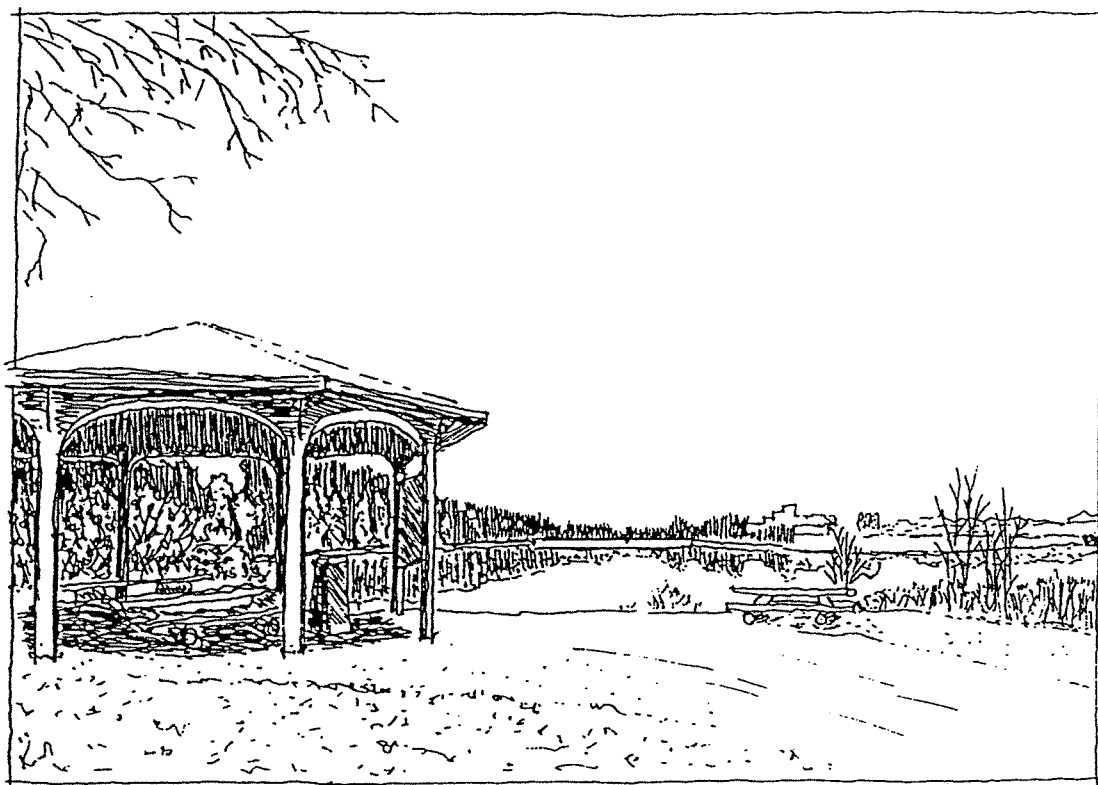
LST:s granskn
yttr 94.08.30
Riksintresse –
hälsa o säkerhet

Rastplatsen, som ligger mycket vackert bör kunna utvecklas ytterligare med bl a information om Hedemora - Säter-området och dess natur- och kulturvården. Området är av riksintresse för natur- och kulturvården.

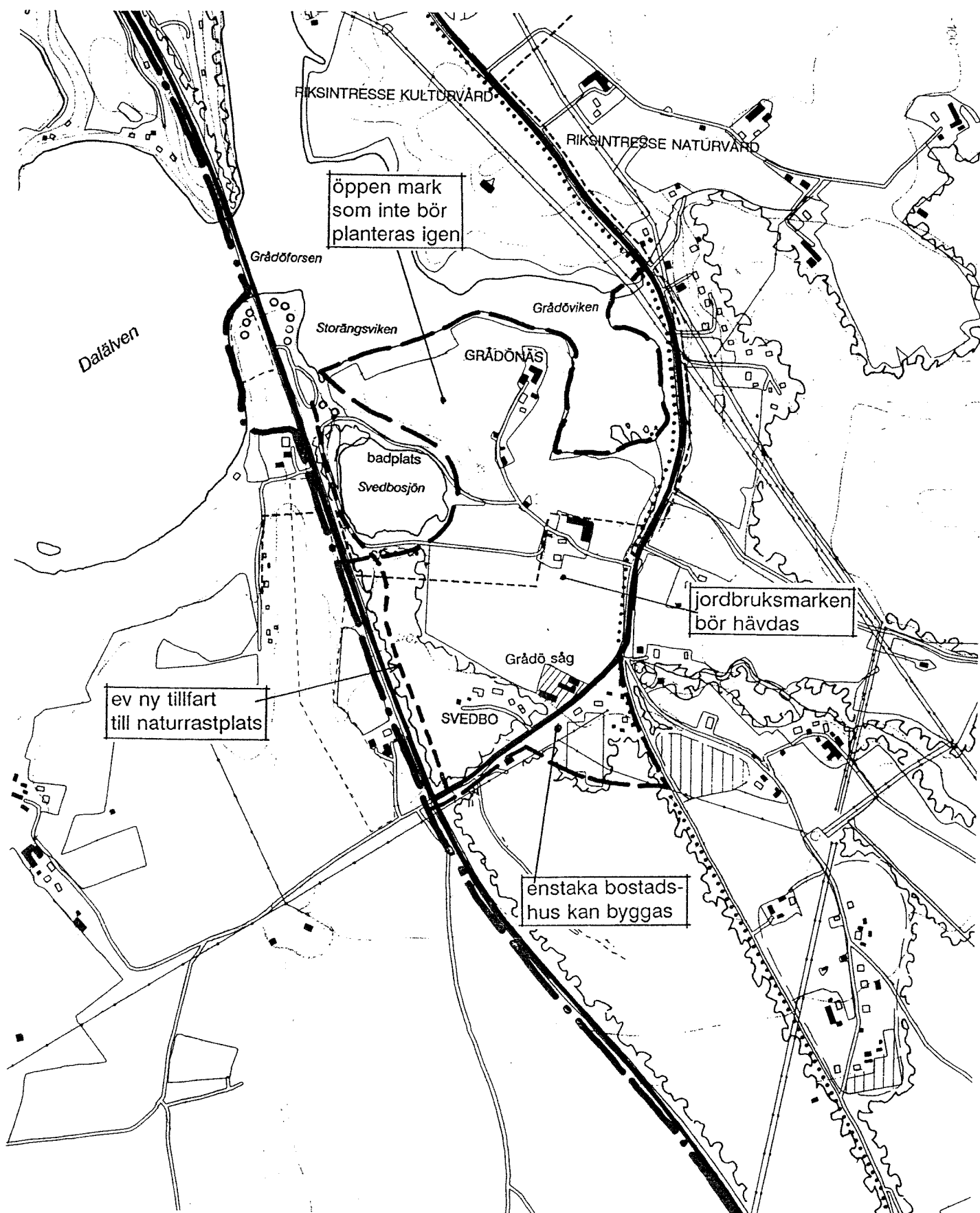
Svedbosjön, som ligger strax söder om rastplatsen, har en liten kommunal badplats. Gångförbindelserna från rastplatsen till sjön bör förbättras.

Rekommendationer:

- * Naturrastplats Grådö bör utvecklas. Ny tillfart bör anordnas.
- * Inga grustäcker tillåts.

Naturrastplats Grådö

8. GRÄDÖNÄS - SVÉDBO

8. GRÅDÖNÄS - SVEDBO

Två större, äldre jordbruksgårdar ligger vackert i det kuperade jordbrukslandskapet ner mot Grådövikén. Den södra gården har travhästar och har iordningställt ridvägar i omgivningen.

Jordbruksmarken avgränsas i väster av ett barrskogsparti mot riksväg 70. Området närmast riksvägen berörs av trafikbuller.

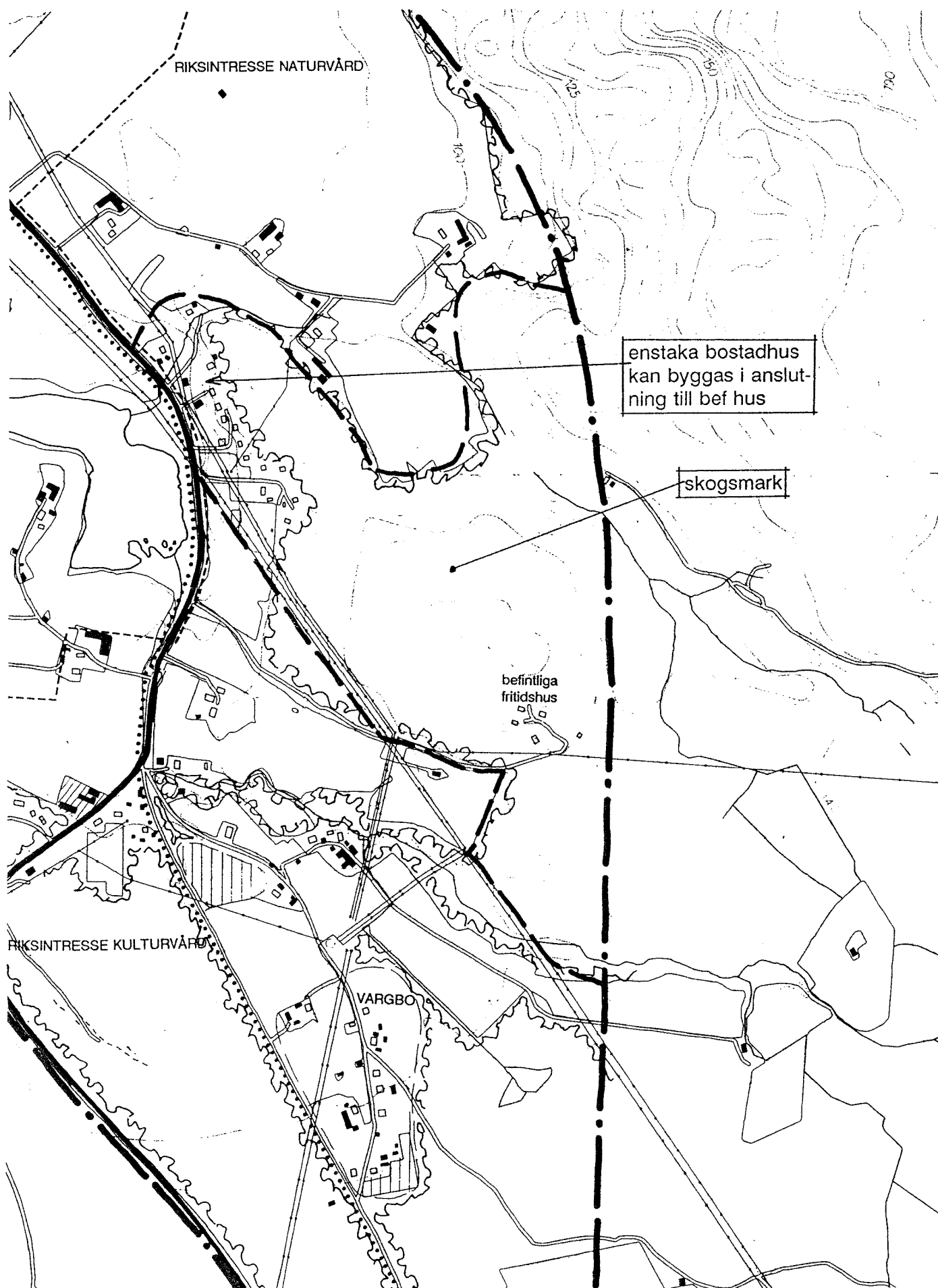
Grådö såg ligger i södra delen av området. Strax väster och söder om sågen ligger två små bebyggelsegrupper. Den västra gruppen består av relativt nya villor medan bebyggelsen i söder består av små, äldre bostadshus.

Strandområdena är av riksintresse för naturvården och är upptagna på den internationella listan över värdefulla våtmarker. Med hänsyn till områdets höga naturvärden bör jordbruksmarken kring Grådö näs - Svedbosjön inte planteras med Salix eller löv- och barrskog. Området är även av riksintresse för kulturmiljövården.

För att få en bättre tillfart till Naturrastplats Grådö kan en ny tillfartsväg behöva byggas från Grådövägen parallellt med riksväg 70. Föreslagen tillfartsväg sammanfaller delvis med befintlig träningslinga för travhästar. Om ny tillfartsväg ska byggas måste träningslingan ersättas.

Rekommendationer:

- * De äldre jordbruksgårdarna bör bevaras och vårdas. Ingen ny bebyggelse bör tillkomma i anslutning till dessa gårdar. Enstaka kompletteringsbyggnad kan dock uppföras.
- * Jordbruksmarken bör hävdas, det gäller särskilt områdena ner mot Grådövikén.
- * Enstaka bostadshus kan byggas i anslutning till bebyggelsegrupperna väster och söder om sågen.
- * Nya ekonomibygnader för jordbrukets behov placeras i direkt anslutning till befintliga brukningscentra. Byggnadernas utformning bör anpassas till landskapsbilden.

9. RISBERGET

9. RISBERGET

Risberget ligger sydost om åkermarkerna kring Grådö. Risberget är en del av de stora skogsområdena mot Garpenberg och Avesta.

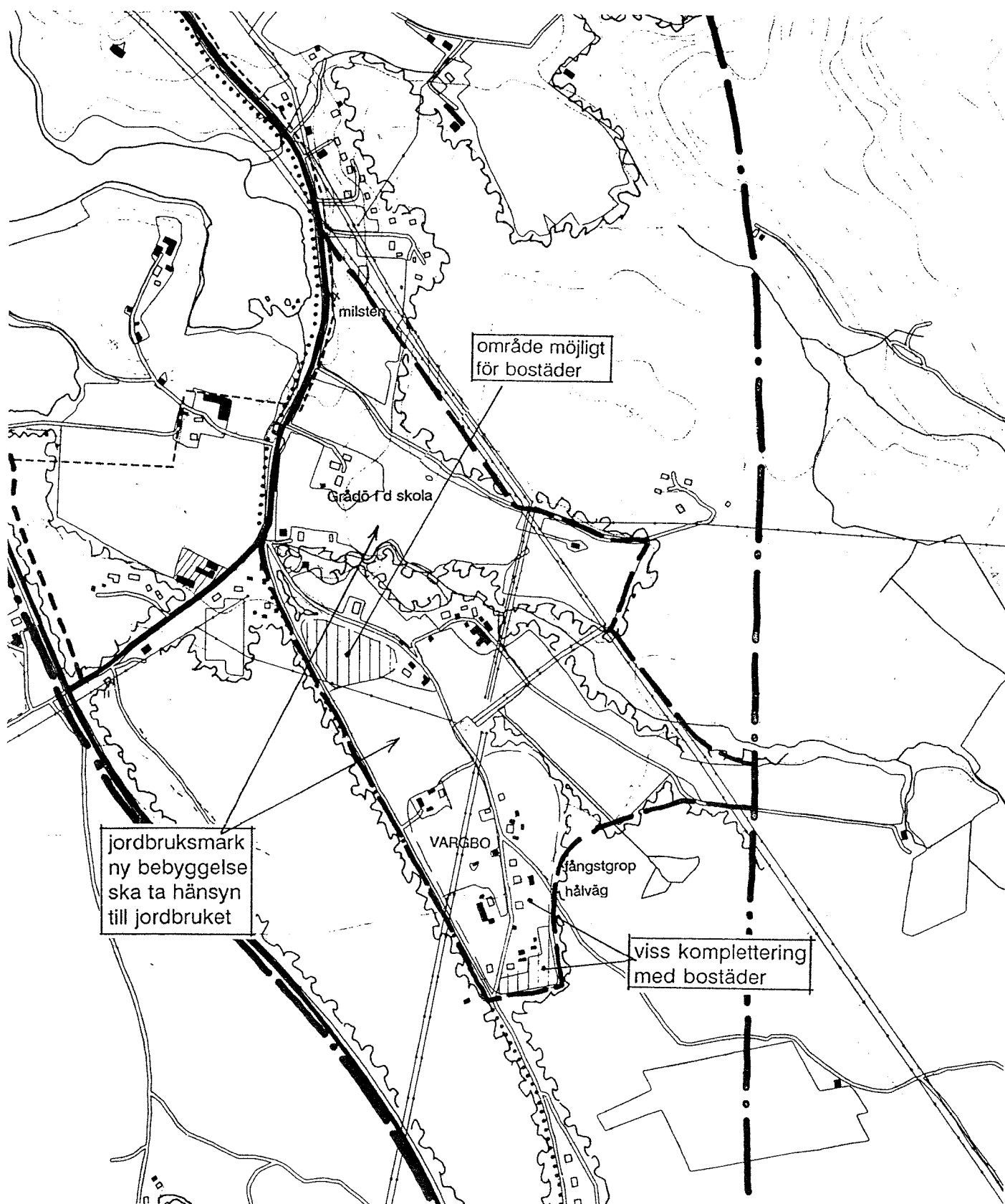
I skogskanten i nordväst ligger ett flertal bostadshus av varierad ålder. I anslutning till en av villorna i norr bedrivs även en mindre åkerirörelse. Till början av 1900-talet låg Grådös första skola här. Skolan flyttades därefter längre söderut (till område 10. Vargbo).

I anslutning till bebyggelsegruppen i nordväst kan något enstaka bostadshus uppföras. Området är lämpligt för boende, som vill bedriva någon mindre verksamhet i anslutning till bostaden.

I skogen uppe på berget ligger några mindre fritidshus.

Rekommendationer:

- * Något enstaka bostadshus kan uppföras i anslutning till den befintliga bebyggelsegruppen. Området är lämpligt för boende i kombination med mindre verksamheter.
- * Nya fritidshus får inte uppföras om de hindrar skogsbruket eller friluftslivet.

10. VARGBO

10. VARGBO

Området utgörs av ett kuperat jordbrukslandskap med några spridda gårdar samt bebyggelsen i Vargbo by. Grådö skola, som lades ner år 1986 när skolan flyttades till Backa, används numera som bostad.

Bebyggelsen i Vargbo består dels av några äldre jordbruksgårdar och dels av några nyare villor. Direkt öster om byn finns rester av en hålväg samt fångstgropar. Dessa lämningar är registrerade fornminnen.

Området avgränsas i väster av Sandsäterbrovägen, gamla riksvägen. Sandsäterbrovägen har i denna del numera övergått i privat ägo och är avstängd.

Bebyggelsen är ansluten till kommunalt vatten, men har enskilda avloppsanläggningar.

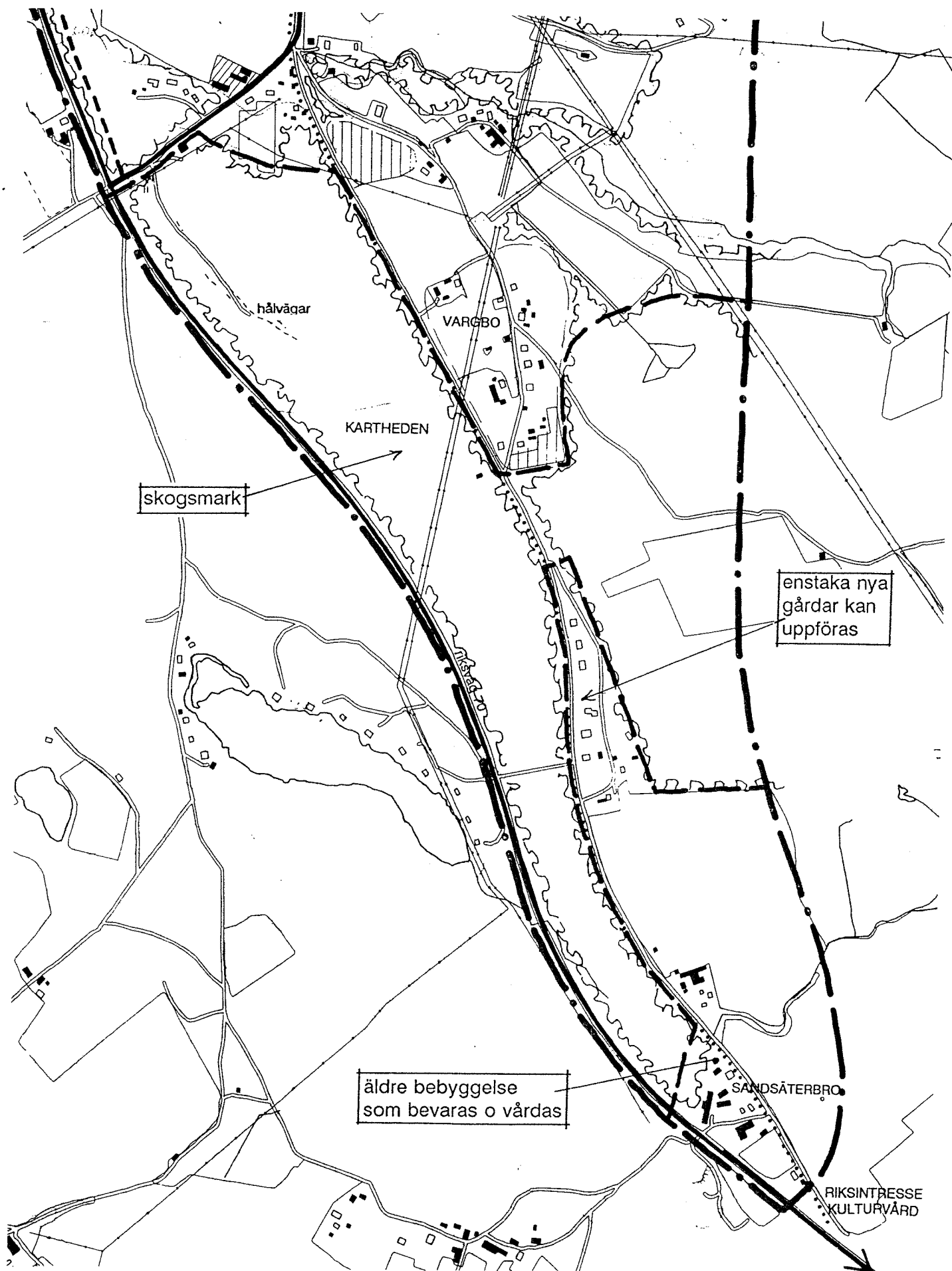
LST:s granskning
yttr 94.08.30
Hälsa o säkerhet

Nybebyggelse bör kunna ske i området dels genom kompletteringar i Vargbo by och genom nybebyggelse i björkbacken strax söder om vägkorsningen mellan Vargbovägen och Sandsäterbrovägen. Eftersom kostnaderna är höga för att bygga ut det kommunala avloppsnätet inom området får i första hand alternativa lösningar sökas i samband med nybyggnation.

Ny bebyggelse ska lokaliseras med hänsyn till jordbruksdriften i området. Eventuellt kan ytterligare fornlämningar finnas i området vilket innebär att nybyggnation kan behöva föregås av arkeologisk utredning.

Rekommendationer:

- * Ny bebyggelse ska lokaliseras så att jordbruksdriften ej störs.
- * Ny bostadsbebyggelse bör i första hand ske i anslutning till bebyggelsen i Vargbo by. Dessutom kan bostadsbebyggelse ske i björkbacken söder om Vargbovägen - Sandsäterbrovägen. Avloppsfrågan måste dock särskilt beaktas.

11. KARTHEDEN

12. SANDSÄTERBRO

11. KARTHEDEN

Kartheden sluttar lätt mot norr och är ett skogsområde med blandbarrskog och i söder huvudsakligen tallskog. Öster om Sandsäterbrovägen finns även viss jordbruksmark.

Området har historiskt utgjort tillfartsvägar upp mot norra Dalarna. I nordvästra delen av Kartheden upp mot Fagerfallet fanns de äldsta vägarna som är ett flertal hålvägar (ridvägar). Dessa hålvägar är fornlämningar. Sandsäterbrovägen är den gamla riksvägen. Den nya riksväg 70, som byggdes omkring 1970, avgränsar området i väster.

Västra delen av området berörs av vägtrafikbuller från riksväg 70.

Rekommendationer:

- * Området används för skogs- och jordbruk.
- * Enstaka ny byggnad ska lokaliseras så att skogs- och jordbruket inte hindras.

12. SANDSÄTERBRO

I söder ligger den gamla byn Sandsäterbro med tre äldre gårdar samt en nybyggd villa längst i söder.

Den sydligaste äldre mangårdsbyggnaden i Sandsäterbro, Snickars, är uppförd på 1850-talet. Norr om Snickars ligger en stor mangårdsbyggnad med sekelskiftesfasad. Till gårdarna hör även äldre ekonomibyggnader. Gårdarna omges av stora lövträd. Den nordligaste gården är mindre men även till den hör stora ekonomibyggnader.

Byn omges av jordbruksmark, som delvis används för potatisodling.

I norra delen av området ligger en rad med nyare villor, som huvudsakligen tillkommit under 1970-talet.

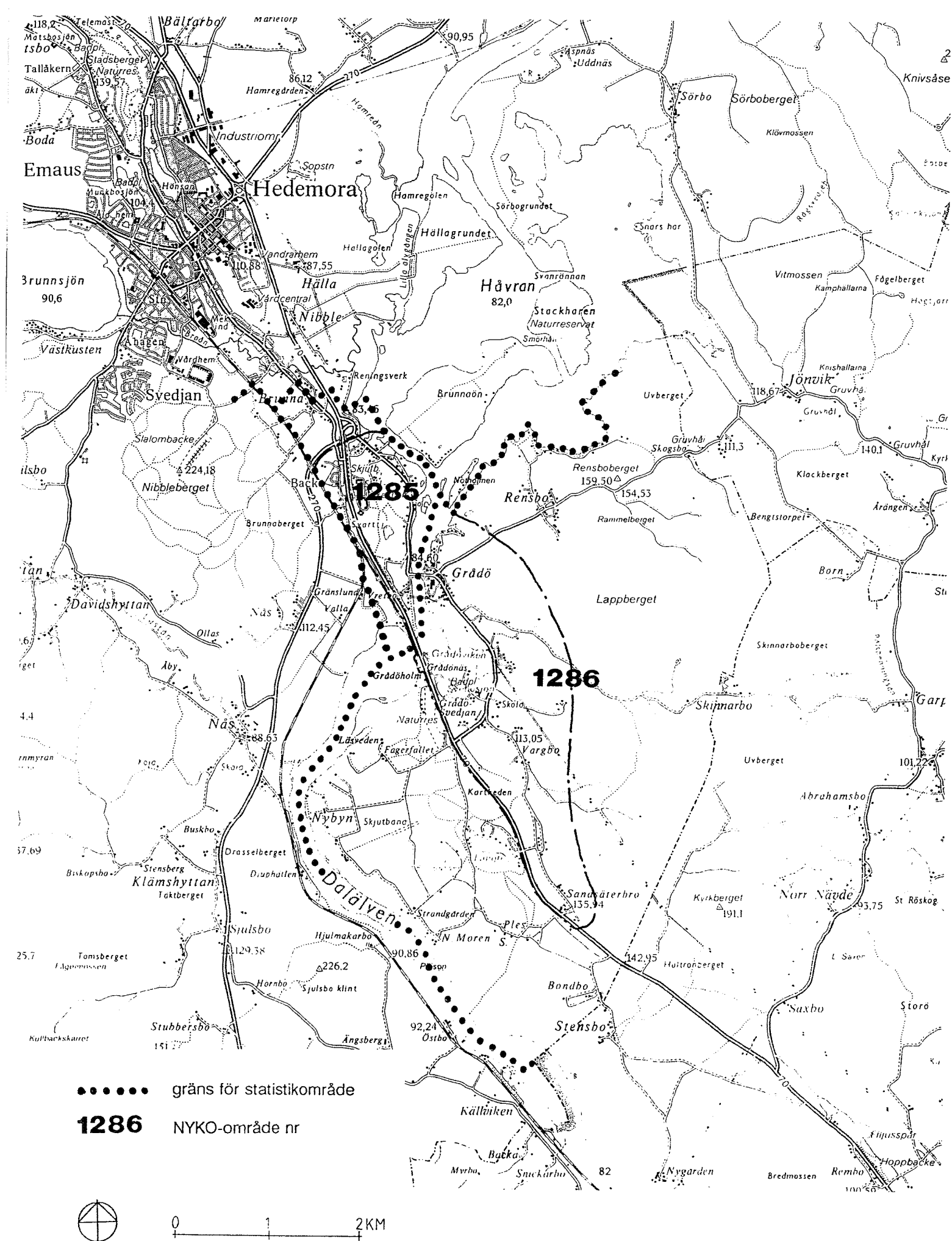
Västra delen av området berörs av vägtrafikbuller från riksväg 70.

Rekommendationer:

- * De äldre gårdarna i Sandsäterbro bör bevaras och vårdas. Om- och tillbyggnader bör utformas med hänsyn till byggnadens ursprungliga utförande.

Enstaka ny byggnad kan ske på befintliga tomter. Nya byggnader bör anpassas i storlek, utformning och placering till den befintliga bebyggelsen.

- * I anslutning till bebyggelsen i norra delen av området kan enstaka ny gård uppföras.

Figur A NYKO-områden

PLANERINGSFÖRUTSÄTTNINGAR

BEFOLKNING

Den indelning av statistikområden, s k NYKO-områden, som finns för kommunen gör det svårt att ta fram befolkningsstatistik för planområdet. Planområdet ligger inom två NYKO-områden, 1285 och 1286. Statistikområdenas omfattning framgår av figur A. Upptagningsområdet för skolan omfattar förutom dessa områden även en del av Nås.

Inom Backa - Grådö - Rensbo m m (NYKO-områdena 1285 och 1286) bor sammanlagt 533 personer. Av dessa uppskattas att omkring 400 personer bor inom planområdet.

Jämfört med befolkningsfördelningen i hela kommunen är andelen barn 0 - 10 år och andelen 30 - 50 åringar större inom Backa - Grådö - Rensbo-området. Andelen kvinnor över 55 år är lägre än för övriga kommunen.

I kommunens befolkningsprognos för den närmaste 10-års perioden beräknas befolkningen i hela området öka med cirka 20 personer. Utvecklingen påverkas dock i stor utsträckning av tillgången till lämplig mark för bostäder.

Kommunen avser att utarbeta en fördjupning av NYKO-systemet, vilket gör det enklare att framöver ta fram statistikunderlag anpassat till olika geografiska planeringsområden.

BOSTÄDER

Precis som för befolkningen finns endast statistik för hela området Backa - Grådö - Rensbo (NYKO-områdena 1285 och 1286). Inom dessa områden finns totalt 205 bostäder. Av dessa finns 175 i småhus och övriga 30 lägenheter finns i flerbostadshus (10 lägenheter i Backa och 20 i Grådö - Rensbo).

I Backa (dvs området norr och väster om Dalälven) är huvuddelen av bostäderna (44 %) från 1950 - 1970. En stor andel av bostäderna här är också byggda före 1930 (37 %). Under perioden 1970 - 1990 har endast sex småhus byggts i Backa-området.

I området Grådö - Rensbo är huvuddelen av bostäderna (45 %) byggda före 1930. Från 1950 har 11 - 16 småhus byggts under varje tioårsperiod.

Under den närmaste 10-årsperioden bör det finnas möjlighet att minst bygga 20-30 småhus/lägenheter inom planområdet.

NÄRINGSLIV OCH ARBETSMARKNAD

Inom planområdet är Grådö mejeri den i särklass största arbetsplatsen med omkring 150 anställda. I Backa finns ett 20-tal anställda på skolan och förskolan.

Grådö handel

Inom planområdet finns ett 20-tal småföretag, varav 3/4 inte har några anställda. Bland företagen finns Svenska Pro Office som tillverkar kontorsmöbler, Grådö såg, åkerier, byggföretag, bilverkstad, travstall och jordbruksföretag.

Inom Backa m m (statistikområde 1285) finns 100 förvärvsarbetande med bostad i området. Av dessa pendlar 82 stycken till arbetsplatser i andra delar av kommunen och i viss mån även till andra kommuner. I Backa-området finns 44 arbetsplatser. På dessa arbetar 18 "backabor" och 26 personer pendlar in från andra områden.

Inom Grådö - Rensbo (statistikområde 1286) finns 195 förvärvsarbetande med bostad inom området. Av dessa pendlar 128 personer ut från området och 169 personer pendlar in till området. I området finns totalt 236 arbetsplatser.

Drygt hälften av alla förvärvsarbetande använder bil som färdmedel till arbetet. Drygt 10 % går eller cyklar till arbetet och cirka 10 % har arbetsplatsen i anslutning till bostaden. Endast några få personer åker kollektivt till arbetet.

Befintliga verksamheter ska kunna utvecklas och vissa möjligheter till etablering av nya mindre företagska finnas i området.

Med dagens datateknik, som ständigt utvecklas, kan man i framtiden räkna med att fler kan sitta hemma och arbeta i större eller mindre omfattning. Vid val av bostadsort är man då mindre beroende av arbetsplatsens belägenhet. Möjligheterna att åka kollektivt och att cykla till arbetet bör dock förbättras.

KOMMERSIELL SERVICE

I Grådö finns en livsmedelsaffär och en bilverkstad. Övrig service finns i första hand i Hedemora tätort.

Livsmedelsaffären i Grådö är viktig för servicen i bygden.

SOCIAL SERVICE

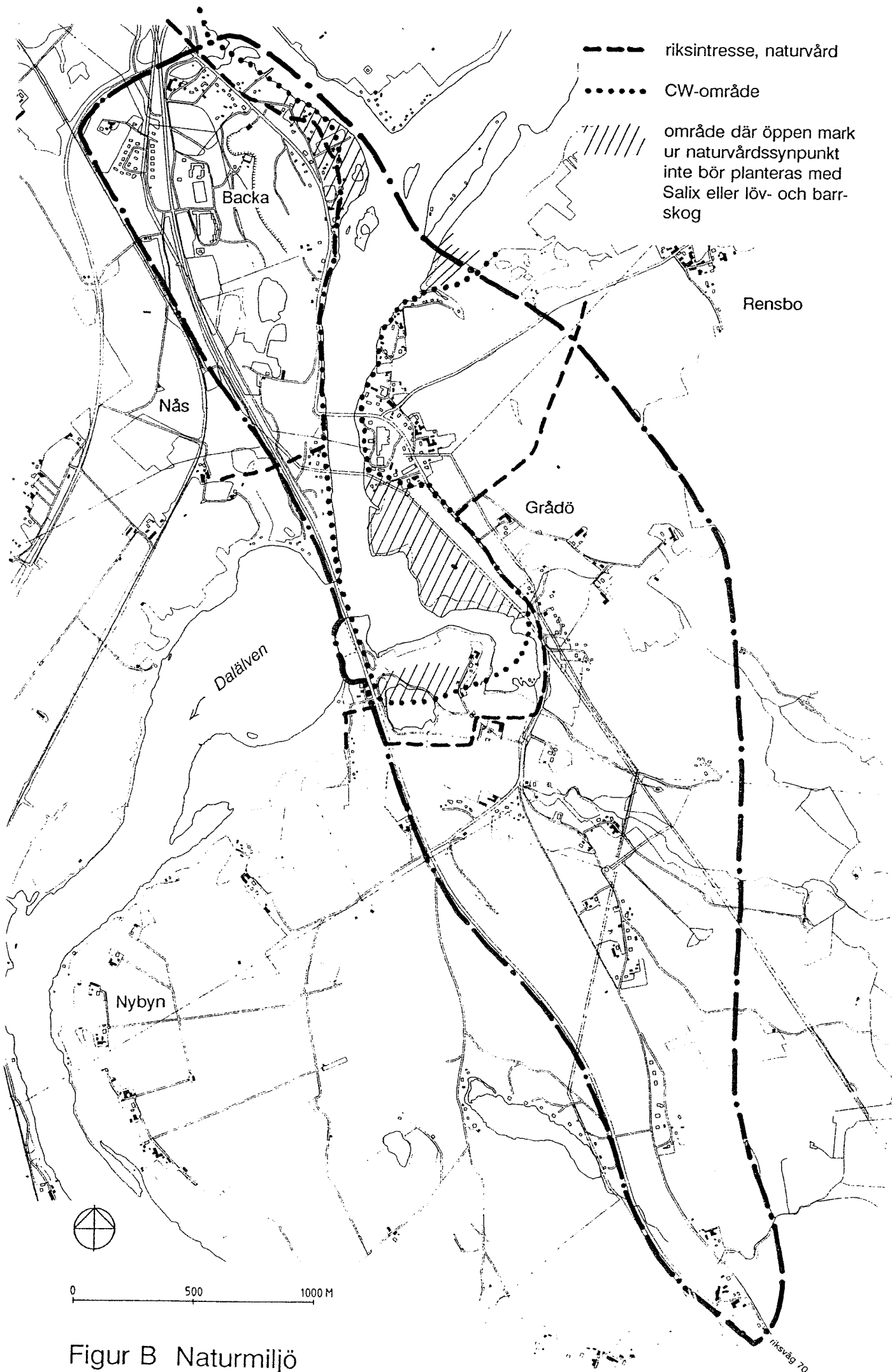
I Backa finns två gruppboendestäder med vardera 4-5 lägenheter för yngre och medelålders svårt handikappade.

Särskilt boende för äldre finns inom Hedemora tätort. För hela kommunen pågår en undersökning bland alla 60-åringar och äldre om hur man vill ha sitt boende i framtiden. Andelen äldre inom planområdet är lägre än för övriga kommunen.

Hemtjänsten för boende inom planområdet sköts av Södra distriktet, som har sin lokal på Norden och Vinstra inne i Hedemora stad.

Hemtjänstens syfte är att underlätta möjligheterna för äldre att bo kvar så länge de önskar och kan. Affären i Grådö är viktig för att underlätta kvarboende.

Några ytterligare utbyggnadsbehov av servicehus/gruppboendestäder finns inte för närvarande.

Figur B Naturmiljö

Flyktingmottagning

Backa f d särskoleinternat används som flyktingmottagning men verksamheten håller på att avvecklas. I Nås har skolverksamhet bedrivits för flyktingbarnen.

SKOLA OCH BARNOMSORG

I Backa ligger förskolan Kristallen med plats för cirka 50 barn. Förskolan arbetar utifrån den s k Regio Emilia-modellen, vilket gör att även familjer från andra delar av Hedemora köar till förskolan. Inom planområdet finns även några familjdaghem.

I Backa skola finns årskurserna 1 - 6. På skolan finns tre stycken klasser, som vardera omfattar två årskurser. Upptagningsområdet omfattar förutom planområdet hela området öster om Dalälven från Jönvik ner till kommungränsen samt delar av Nås och Brunna. Eftersom det med hänsyn till klassrumsstorlekarna är olämpligt att öka elevantalet i klasserna varierar upptagningsområdet. Ingvallsbennings skola har kapacitet att klara dessa variationer.

I Backa skola finns en fritidshemsgrupp för 20 barn. Förutom från Backa skola kommer barn till detta fritidshem även från Nås och Ingvallsbenning.

Någon utbyggnad av förskolan planeras inte. Skolan har ett stabilt barnunderlag, vilket innebär att om större tillskott av bostäder sker inom upptagningsområdet kan behov av ytterligare något klassrum uppstå.

NATUR, FRILUFTSLIV OCH SPORT

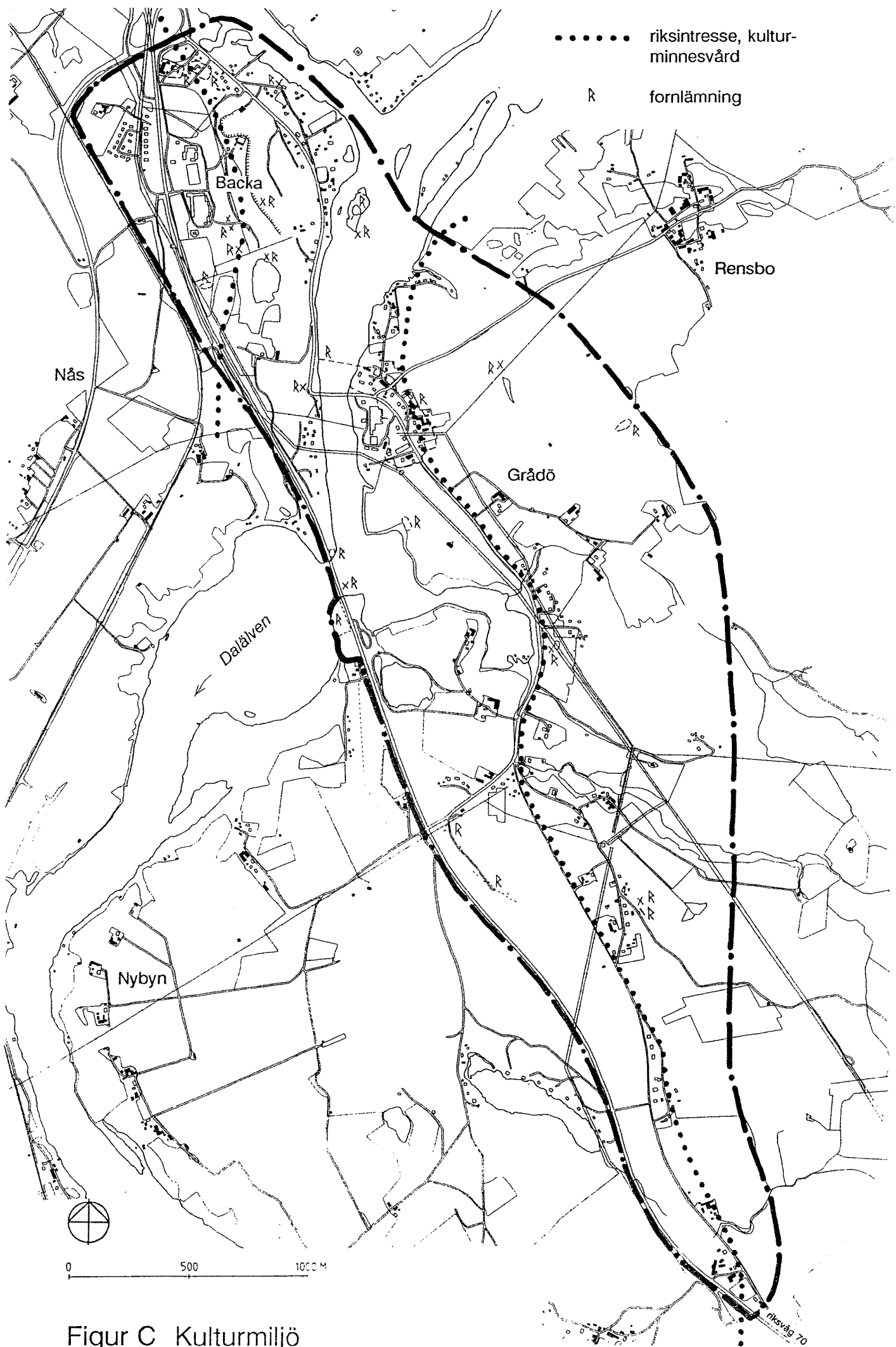
Inom planområdet finns värdefulla strandområden utmed Dalälven, Badelundaåsen med tall- och blandskogar, åsgropssjön Svarttjärnen samt Svedbosjön. Dessutom finns i söder stora sammanhängande skogsområden.

Dalälven med Hovranområdet har mycket stora naturvärden. Landskapet kring älven är starkt påverkat av älven och dess varierande vattenstånd och innehåller livsmiljöer för hotade växter och djur. Området är av internationell betydelse som livsmiljö för våtmarksfåglar och är upptaget på den internationella listan över värdefulla våtmarker (CW-listan).

Strandområdena utmed Dalälven är av riksintresse för naturvärden (N105 Hovran - Flinesjön) från Amungen i norr ner till kommungränsen mot Avesta i söder (se figur B).

En utredning om möjligheterna att på sikt behålla de unika naturvärdena i Hovran har gjorts gemensamt av kommunen och länsstyrelsen.

Med hänsyn till områdets stora betydelse som rast- och betesplats för flyttfåglar är det viktigt att marker i nära anslutning till vattnet hålls öppna. I Hovran-utredningen har utpekats områden där öppen mark ur naturvårdssynpunkt inte bör planteras med Salix samt löv- och barrskog. Inom planområdet finns idag ej några betade strandängar, men sådana har tidigare funnits utmed Grådövik. Ett återupptagande av strandbetet utmed

Figur C Kulturmiljö

Grådövikens vore önskvärt.

Det natursköna landskapet kring älven erbjuder goda förutsättningar för turism och friluftsliv. Utredningar om möjligheterna att utveckla natur-turismen i älvlandskapet Hedemora - Säter redovisar förslag till åtgärder vid Grådö skans, både för norra och södra sidan. *Enligt förslagen bör natur-rastplatsen söder om Grådö skans utvecklas. Delar av den gamla skansen skulle kunna byggas upp för att tydliggöra platsens tidigare betydelse och bättre annonsera rastplatsen.*

Inom och i anslutning till planområdet finns flera fina skogsområden, som används för bär- och svampplockning och rekreation.

Badplatser finns vid Svartjärnen och Svedbosjön. Någon anlagd badplats finns inte utmed Dalälven - Hovran. Några båtplatser finns strax norr om Malmgården i Dalälven. *God tillgänglighet till strandområden och älven ska eftersträvas.*

Vid Backa finns idrottsplats med bollplaner. Skötsel är dock eftersatt eftersom ansvarsfrågan är oklar.

Strax nordost om Backa gamla sarskoleinternat ligger en skjutbana, som används av Hedemora pistolskytteklubb.

KULTUR OCH NÖJEN

Hembygdsföreningen Grådö Gille håller till i Malmgården i norra Grådö. Här anordnas sommarfester, ykastning m m.

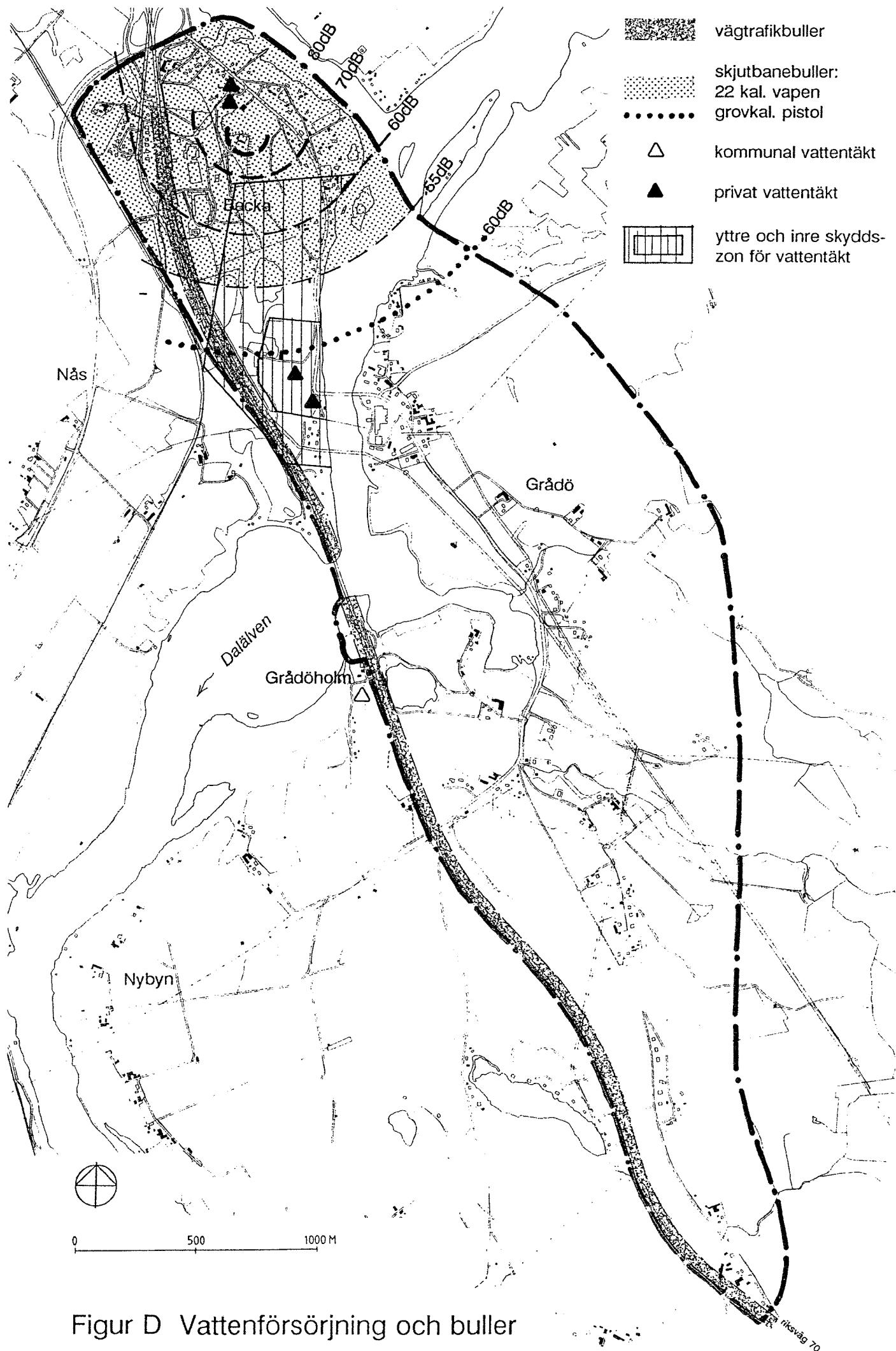
KULTURMILJÖ

Området har tidigare haft ett synnerligen strategiskt värde ur kommunikationssynpunkt. Här möttes de gamla transportlederna för land- och sjötransporten på Badelundaåsen respektive Dalälven. Vid Grådö fanns vadställena. Vadställena över älven har skiftat beroende på vattenflödet och det har gett ett flertal hålvägar (ridvägar) söder om Grådö. Vid Grådö fanns först en färja som sedan ersattes av en flottbro år 1635 och under 1900-talet med bro på den nuvarande platsen i Grådö.

Grådöforsen torde ha varit mycket fiskrik och gav upphov till bosättningar redan under äldre stenåldern. På medeltiden fanns här två befästa gårdar, dels på åshuvudet vid Grådöholm och dels på holmen Borgaholm norr om gamla flottbron. Grådö skans i söder har delvis tagits bort och undersökts arkeologiskt i samband med att den nya bron för riksväg 70 anlades över älven. Utöver dessa lämningar finns ett flertal fornminnen i området bl a äldre järnframställningsplatser och boplatser, fångstgropar och hålvägar.

Kulturmiljön längs med älven ingår i riksintresset K34 Grådö - Hamre (se figur C).

I Grådö fanns tidigt ett gästgiveri. År 1640 fanns 8 skattelagda hemman i Grådö. Utmed Snilsvägen ligger den gamla jordbruksbyn i Grådö, Gamla Byn. Flera äldre gårdar finns kvar i byn, liksom bl a den gamla brostugan vid flottbron. Malmgården

Figur D Vattenförsörjning och buller

har tidigare använts som kontor för flottningsverksamheten. Vid Malmgården har omlastning av malm från Norberg skett.

Även i Backa fanns år 1640 två stycken skattelagda hemman.

I Björkbacken finns flera bostadshus från sekelskiftet, bl a Kerstin Thorborgs nationalromantiska vackra villa.

Fornlämningarna är skyddade enligt kulturminneslagens bestämmelser.

Områdets unika karaktär och dess olika historiska utvecklingsskeden ska vårdas och ytterligare tydliggörs.

KOMMUNIKATIONER

Riksväg 70 från Mora till Enköping går i västra delen av planområdet. Genom planområdet går väg 739 (Brunna - Grådö - Nybyn) och väg 734 från Grådö mot Rensbo - Jönvik.

Vissa av bussarna mellan Hedemora och Avesta passerar Backa och går sen vidare över Nås och Snickarbo. På vardagarna går det två bussar från Hedemora till Backa och fyra bussar från Backa in till Hedemora. Dessutom finns skolskjutstransporter till och från Backa skola.

Vissa av bussarna mellan Borlänge och Krylbo passerar Grådö. På vardagarna går det cirka tio turer i vardera riktningen mellan Hedemora och Grådö. Två av turerna på eftermiddagarna från Hedemora till Grådö angör även Backa. På lördagar finns en tur i vardera riktningen.

Separata gång- och cykelvägar finns ej i området förutom vid Backa.

I nordväst tangeras planområdet av järnvägen mellan Stockholm - Mora.

Både riksväg 70 och järnvägen är av riksintresse.

Samordning av arbets-, service-, fritids- och skolresor är viktig för god kollektivtrafikförsörjning. Separata gång- och cykelstråk bör byggas ut för förbättrade förbindelser mellan Backa och Hedemora stad samt mellan Backa och Grådö.

TEKNISK FÖRSÖRJNING

Vattenförsörjning

Större delen av planområdet ingår i kommunens verksamhetsområde för vatten.

Inom planområdet finns fyra större enskilda vattentäkter i Badelundaåsen norr om älven. Dels finns två i norra Backa och dels har Grådö mejeri två täkter strax väster om brofästet. Brunna nya villaområde och större delen av bebyggelsen i Backa har enskilt vatten liksom Grådö mejeri. Befintliga vattentäkter redovisas i figur D.

Den kommunala vattentäkten i Grådöholm, som idag försörjer södra delen av planområdet, ska avvecklas. Atingen ska kommunens nät anslutas till Grådö mejeris vattentäkt eller så ska den kommunala vattentäkten Petersburg inne i Hedemora nyttjas även för den södra delen av planområdet.

Avlopp

Inom planområdet är större delen av bebyggelsen norr om älven ansluten till kommunala ledningar. Även bebyggelsen i Grådö är ansluten till kommunala ledningar som går till Brunna reningsverk. I övrigt är endast delar av bebyggelsen ansluten. All bebyggelse söder om Grådö har enskilda avlopp.

Större delen av planområdet ingår i kommunens verksamhetsområde för avlopp.

Avloppsreningsverket i Brunna har en kapacitet på cirka 10 000 pe. Idag utnyttjas cirka 8 000 pe, varav Grådö mejeri svarar för 1 000 pe. Åtgärder har vidtagits vid reningsverket för att klara den extra belastning av syreförbrukande ämnen som kommer från Grådö mejeri.

Eftersom kostnaderna är höga för att bygga ut det kommunala nätet inom södra delen av planområdet får i första hand alternativa lösningar sökas i samband med nybyggnation. I anslutning till åskärnan är det dock inte lämpligt med enskilda avlopp.

I Renbo pågår försök med förändrad hantering av slam från enskilda brunnar. Slammet ska spridas inom närområdet. Detta förutsätter att det finns öppna brukade ytor i närområdet. Om försöket blir lyckat kan denna hantering bli aktuell även för andra jordbruksbyar.

Avfall

Hushållsavfall och annat brännbart avfall samlas in av kommunen och transporteras till Avesta avfallsvärmeverk. Grovsopor och ej brännbara sopor tippas på Hamre avfallsanläggning.

Inom planområdet finns goda möjligheter till kompostering på bostadstomterna. Källsortering kommer att behandlas i den avfallsplan som håller på att upprättas.

Energi

Av bostadslägenheterna i Backa-området (NYKO-område 1285) uppvärms 40 % till viss del med fastbränsle huvudsakligen i kombination med olja. För Grådö - Rensbo (NYKO-område 1286) är motsvarande siffra 48 %. Cirka 10 % av lägenhetsbeståndet i de båda områdena värms upp med enbart direktverkande el.

Genom planområdet går en 70 kV- och en 20 kV-ledning. Dessutom finns ett flertal mindre kraftledningar.

Nya bostäder bör utformas så att alternativa uppvärmningssätt kan väljas.

Energihushållningen kan förbättras genom att bostäder och arbetsplatser lokaliseras så att kollektiva färdmedel lättare kan utnyttjas och genom att goda cykelförbindelser byggs dels från Grådö till Backa och sedan vidare in mot Hedemora centrum.

MILJÖ

En översiktlig beskrivning av påverkan på miljön i form av utsläpp i luft, mark och vatten finns i översiktsplanen för Hedemora kommun och i kommunens miljöinventering. Större punktutsläpp till luften finns inom planområdet enbart vid Grådö mejeri och härrör från industrins oljeförbrukning.

Radonförekomster redovisas under geologiska förhållanden.

Buller och vibrationer

Trafiken på riksväg 70 beräknades år 1990 till 7 500 fordon per årsmedeldygn. Vid beräkning av buller inom bostadsområdena bör fordonsmängden räknas upp till ca 8 500 fordon. Bullernivån (ekvivalentnivån) blir då ca 74 dBA 10 meter från vägmitt.

Även järnvägstrafiken ger upphov till buller och dessutom vibrationer. Banverket har i sin bullerpolicy samt i förslag till vibrationspolicy angett riktlinjer för planering.

Skjutbanan vid Backa alstrar buller. En teoretisk beräkning av bullernivåerna från skjutbanan har gjorts av miljökontoret. I denna beräkning har endast avståndsdämpningen vägt in medan dämpningen av terrängen ej medtagits. En översiktlig redovisning av buller redovisas i figur D.

Enligt riktlinjer för vägtrafikbuller bör vid planering av nya större bostadsområden 55 dBA eftersträvas utomhus. Vägtrafikbullret kan minskas genom uppförande av bullerplank eller vall, i första hand bör dock bebyggelsen placeras på sådant sätt att inte bullerproblem uppstår.

Vid lokalisering av bebyggelse ska hänsyn tas till buller och vibrationer från järnvägen.

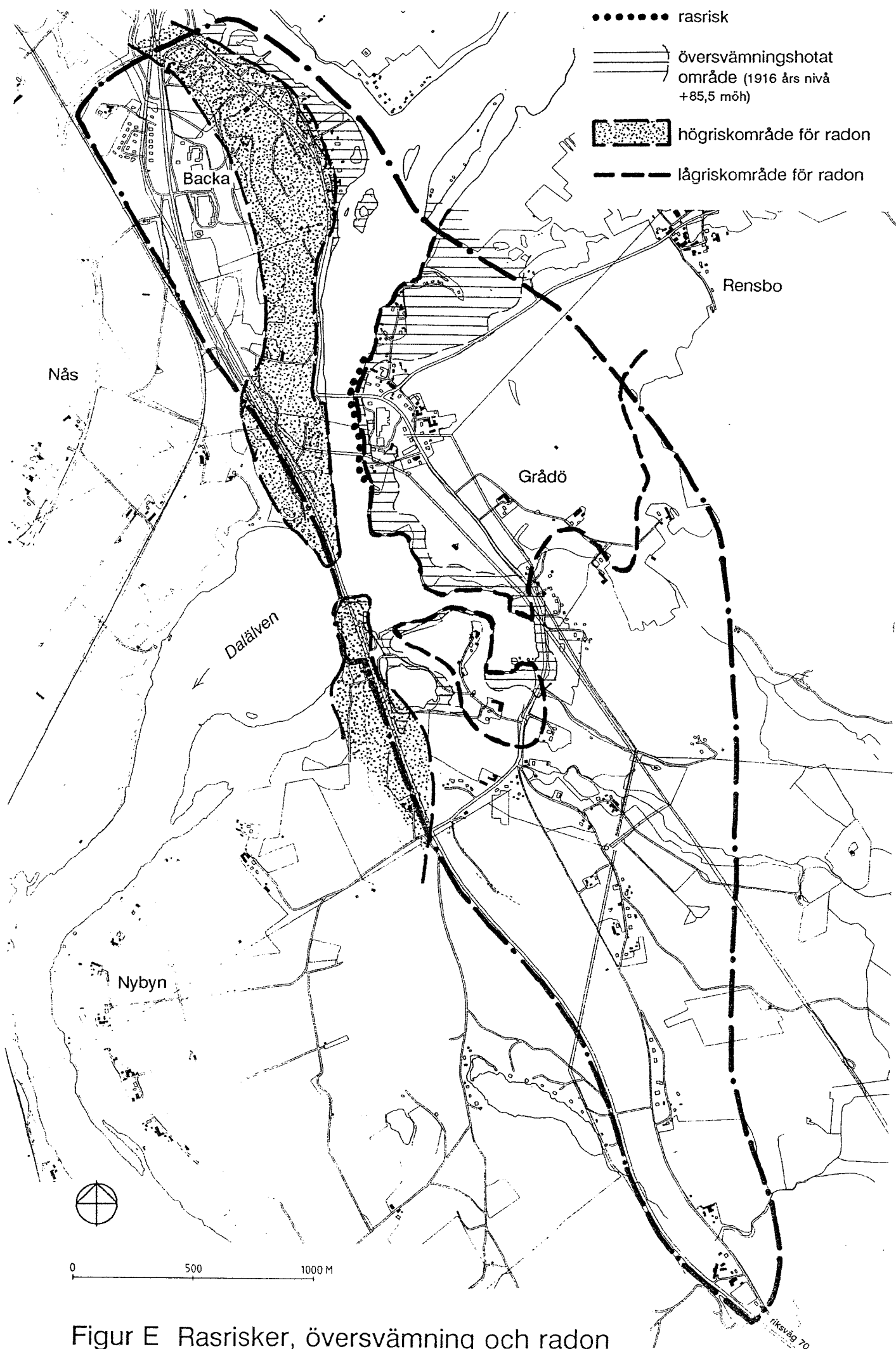
Innan eventuell nybyggnad sker inom Backaområdet måste skjutbanebullret åtgärdas.

Farligt gods

Transporter av miljöfarligt gods sker på riksväg 70 och på järnvägen.

GEOLOGISKA OCH HYDROLOGISKA FÖRHÅLLANDEN

Området väster om Dalälven vid Backa består huvudsakligen av åsmaterial och är en del av Badelundaåsen som fortsätter söderut vid Grådö skans. Badelundaåsen innehåller stora mängder grundvatten.

Figur E Rasrisker, översvämning och radon

Svarttjärnen är en åsgropssjö som bildats i samband med den senaste istidens isavsmältning. Naturliga till- och frånflöden saknas till sjön, vilket gör sjön känslig för föroreningar.

Dalälven med sina stora vattenmassor bryter här igenom Badelundaåsen. Strax norr om planområdet vidgar älven sig och bildar sjön Hovran, som är en förnäm fågelsjö och är upptagen på den internationella listan över värdefulla våtmarker (CW-listan).

Öster om Dalälven består de lägre partierna av lera och silt. Öster om Grådövikens reser sig Risberget med morän och berg i dagen.

Inga åtgärder eller verksamheter som kan påverka eller innebära risk för grundvattentillgångarna i Badelundaåsen tillåts.

Radon

Markområdena på Badelundaåsen utgör högriskområde för radon, vilket innebär att vid byggnation ska markradonundersökning göras. Om jordluften innehåller mer än 50 000 Bq/m³ ska byggnader där människor vistas stadigvarande utföras radonsäkert. Högriskområdet berör i första hand Björkbacka och Solbacken och vidare söderut mot Älvbacka - Vretbo till norra åshuvudet via Grådö skans och Grådöholm.

Lerjordsområdena (åkermarken) öster om Dalälven kring Grådö och Grådönäs är lågriskområden. Övriga områden är normalriskområden. En översiktlig markradonutredning har gjorts där marken har klassificerats med hänsyn till radonrisken (se figur E).

Inom högriskområde ska markradonundersökning göras och byggnader ska utföras radonsäkert, om jordluften innehåller mer än 50 000 Bq/m³. Inom normalriskområden bör översiktlig markradonundersökning göras i samband med planläggning och byggnaderna bör utföras radonskyddade.

Rasrisker

Längs Dalälven är geologin sådan att det på flera ställen kan finnas risk för ras. I en utredning om stabilitetsförhållanden vid älvstränder i Hedemora kommun redovisas rasrisk för stranden vid Grådö (från industriområdet vid Svenska Pro Office AB i norr ner till bebyggelsen strax söder om Grådö mejeri).

Området från strax norr om bron i Grådö ner till söder om Grådö mejeri har prioritet 3, vilket innebär att årlig kontroll av strand och erosionsskydd bör ske.

Översvämningsrisker

I rapporten Samhällsplanering och extrema hydrologiska förhållanden i Dalälven redovisas konsekvenser vid översvämnningar både av den typ som uppstår i stort sett varje decennium, som 1985 och 1986 års översvämnningar och till de mer extrema händelser som 1916 års flod, som inträffar ungefär en gång per sekel.

Redan vid 1985 års flöden är fritidshusen i norra delen av Grådö berörda. Vid 1916-års flöden är större delen av norra Grådö och åkermarken norr om vägen mot Rensbo översvämmade. 1916 års vattennivå motsvarar +85,5 m ö h (höjdsystem RH00). Dessutom berörs övriga strandområden mer eller mindre (se figur E).

Ingen ny bostadsbebyggelse bör tillkomma inom 1916 års högvattennivå. Om byggnad uppförs inom område med översvämningsrisk bör den utföras vattensäkert.

Grustäker

Delar av Badelundaåsen har använts för grustäkt. Dessa täkter har avslutats och inga täkttillstånd finns längre.

Inga nya täkttillstånd bör ges med hänsyn till bebyggelse och naturmiljön.

JORD- OCH SKOGSBRUK

Väster om Grådö ligger stora sammanhängande jordbruksmarker. Jordbruksmark finns även vid Grådö näs, Vargbo och Sandsäterbro. Inom området finns mellan 5 - 10 jordbruksföretag. Trots närheten till Grådö mejeri finns få nötkreatur. På Grådö - Svedjan finns ett travstall. Dessutom finns ett mindre hönseri utanför Grådö. Jordbruket kombineras i stor utsträckning med skogsbruk.

Vid Älvbacka har skogshögskolan forskningsodling av olika trädsorter.

För jordbruksmarken norr om vägen mot Rensbo kan landskapsvårdsersättning utgå för hävd av landskapet. För de delar som tidigare har använts för strandbete utmed Grådviken kan eventuellt NOLA-bidrag komma att utgå om strandbetet återupptas.

Ur naturvårdssynpunkt bör vissa områden utmed älven inte planteras med Salix samt löv- och barrskog (se figur B).

GÄLLANDE PLANER

Kommunens översiktsplan

Kommunfullmäktige har den 25 april 1991 antagit en kommuntäckande översiktsplan för Hedemora kommun. I den anges att en fördjupad översiktsplan ska upprättas för Backa - Grådö (område T9) och att den ska samordnas med översiktsplanen för Hedemora stad. Ett samrådsförslag till översiktsplan för Hedemora stad har upprättats i augusti 1993.

Den nu aktuella översiktsplanen för Backa - Grådö ska ersätta de rekommendationer som anges för T9 (planområdet har utvidgats något söderut).

I översiktsplanen anges inriktningen på mark- och vattenanvändningen enligt följande:

- En utbyggnad av bostäder och service i området måste ske samordnat med utvecklingen i Hedemora stad och med hänsyn till natur- och kulturvärdena i området.
- Vid utbyggnad av permanentbebyggelse i Grådö bör avloppsfrågan uppmärksammas särskilt.
- Förskolan bör byggas ut.
- Odlingslandskapet kring älven, Grådövik och Svebosjön bör hållas öppet och hävdad.
- Ras- och översvänningsrisker finns inom delar av älvräckan.

De rekommendationer, som ersätts av den nu aktuella översiktsplanen, anges för T9-området enligt följande:

- En fördjupad översiktsplan ska upprättas för området. Översiktsplanen ska samordnas med den för Hedemora stad (T1).
- Ny enstaka bebyggelse bör lokaliseras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper. En eventuell utbyggnad av småhus i Grådö bör ske genom detaljplanläggning.
- Jord- och skogsbruk bör bedrivas med särskild hänsyn till natur- och kulturvårdens intressen.
- Älvräckan bör undantas från regleringar eller andra större ingrepp.
- Bostadsbebyggelse får inte lokaliseras så att den kan komma att störas av jordbrukets påverkan eller förhindra en fortsatt jordbruksdrift.
- Nya ekonomibyggnader för jordbrukets behov bör placeras i direkt anslutning till befintliga brukningscentra. Byggnadernas utformning bör anpassas till landskapsbilden.

Bevarandeplan

I den av kommunfullmäktige 1991 antagna bevarandeplanen för kommunen ges följande riktlinjer för området Grådö - Hamre - Lustån, som är av riksintresse för kulturminnesvården:

- Jordbrukslandskapets öppna karaktär mot älven bör bevaras liksom bebyggelsens placering i landskapet vid små moränkullar Ny utspridd bebyggelse eller nyetablering av anläggningar bör inte tillåtas. Enstaka byggnader kan ibland inpassas i landskapet i anslutning till skogskanten. Bostadsbebyggelse får inte lokaliseras så att den kan komma att störas av jordbrukets påverkan eller hindra en fortsatt jordbruksdrift. Nya ekonomibyggnader för jordbrukets behov bör placeras i direkt anslutning till befintliga brukningscentra. Byggnadernas utformning bör anpassas till landskapsbilden.
- Jordbruksmarken bör hållas brukad. Lokaliseringen av ytterligare energiskogsodling bör studeras noggrant.
- Nya täkter bör inte öppnas.

- Samrådsskyldighet enligt 20 § naturvårdslagen bör införas för husbehovstäckter inom åsområdet vid Gråda.

Detaljplaner

Endast en detaljplan (byggnadsplan) finns för villabebyggelsen i Backa. Planen fastställdes 1960-11-02 och är helt utbyggd.

UNDERLAG

Översiktsplan för Hedemora kommun, januari 1991.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län: Regionalt underlagsmaterial (RUM 50).

Underlagsmaterial från kommunens näringslivsenhet, planeringsenhet, sociala enhet, miljökontor, tekniska kontor och barn- och utbildningsenhet.

Befolkning, bostäder

SCB: DEMOPAK, FASTPAK samt Folk- och bostadsräkning 1990.

Bevarande

Grådö Skans - en fyndstudie. Catharina Folin. Stockholms universitet, 1984.

Flottbroar. Anders Björklund. Dalarnas hembygdsbok 1975.

Hedemora socken - en bygd i förvandling. Hedemora kommun, 1982.

Kulturbygden Hedemora - omlandet. Bevarandeplan för Hedemora omland. Dalarnas Museum och Hedemora kommun, 1991.

Riksintressen för kulturvården. Riksantikvarieämbetets beslut 1987-11-05.

Riksintressen för kulturmiljövården. Länsstyrelsens kulturmiljöenhet 1989.

Svenska gods och gårdar. Del XX, Södra Dalarna. Uddevalla 1939.

Intervju med Arne Moström, Grådö Gille.

Social service

Barnomsorgsplan 1992-1996.

Förslag till handikapplan 1991-1996.

Näringsliv och handel

SCB: CFAR (FAR * PLUS) 1993.

Kartläggning och företagsstudie av tillverkande företag samt industriservice- och tjänsteföretag. Hedemora kommun, Näringslivsenheten. 1991.

Naturvård, friluftsliv, turism

Riksintressen för naturvården. Naturvårdsverkets beslut 1988-08-25.

Naturvårdsprogram för Kopparbergs län. Länsstyrelsen 1988.

Natur-turism i älvlandskapet Hedemora - Säter. Olle Bengtsson 1990.

Naturturism. Visioner & verklighet. Lars Norman. Remissutgåva 1993.

Utredning om CW-området Hovran. Del I, Huvudrapport. Hedemora kommun och länsstyrelsen 1992.

Miljö

Miljöinventering 1992. Miljökontoret.

Markradonutredning för Hedemora kommun. SGAB, Bernt Pettersson, 1990-01-03.

Stabilitetsförhållanden vid älvstränder. Översiktlig undersökning. Hedemora kommun. Räddningsverket och VBB VIAK, 1991

Samhällsplanering och extrema hydrologiska förhållanden i Dalälven. VBB VIAK. Remissutgåva 1993.

Inventering av skjutbanor i Kopparbergs län, rapport N1982:5. Länsstyrelsen 1982.

Vegetationskartan, Avesta 12G NV och del av 12G NO.

Berggrundskarta.

Jordartskarta.

Planenheten
Byrådirektör Lennart Lindeberg
Direktnr 023-810 74
Telefax 023-818 88

Hedemora kommun
Stadsarkitekten
776 29 HEDEMORA

-07-
93/B46279/212

FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN FÖR BACKA-GRÄDÖ I HEDEMORA KOMMUN

Inledning

Översiktsplanen är i enlighet med plan- och bygglagens (PBL) 4 kap 6 § utställd under tiden 18 juli - 3 oktober 1994.

Länsstyrelsen har under samrådsskedet avgivit samrådsyttrande, daterat 1994-05-16. Inför utställningen har kommunen bearbetat och ändrat planförslaget i vissa delar.

Berörda enheter inom länsstyrelsen samt berörda statliga myndigheter har beretts möjlighet att lämna synpunkter i ärendet.

Länsstyrelsen skall enligt PBL 4 kap 9 § under utställningstiden avge ett granskningsyttrande över planförslaget. Av yttrandet skall framgå om

1. förslaget inte tillgodoser riksintressen enligt lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m m,
2. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnats på ett lämpligt sätt,
3. bebyggelsen blir olämplig med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa eller till behovet av skydd mot olyckshändelser.

I enlighet med bestämmelserna i 4 kap 2 § PBL ska länsstyrelsens granskningsyttrande fogas till planen. Yttrandet begränsas därför till ovan nämnda aspekter, d v s förhållanden som länsstyrelsen senare kan komma att pröva enligt 12 kapitlet PBL.

Handlingar

Översiktsplanens utställningshandlingar, som är daterade i juni 1994, består av en textdel, en markanvändningskarta, en rekommendationskarta, (med områdesindelningar) samt en samrådsredogörelse daterad 1994-06-13.

Länsstyrelsens synpunkter på översiktsplanen

Riksentresse samt - hälsa- och säkerhet - vägfrågor

Vägverket har 1994-08-09 framfört att naturrastplatsen i Grådö inte fungerar bra ur renodlad trafiksynpunkt. Rastplatsen syns för dåligt från riksvägen och man anser att platsen är olämplig att utveckla till en informationsplats för riksvägstrafikanter. Vägverket anser vidare att föreslagen parallellväg är alldeles för lång och inte löser några tillfartsproblem. Om kommunen vill göra mindre förbättringar på rastplatsen bör detta ske i samråd med Vägverket. Länsstyrelsen delar denna uppfattning.

Hälsa- och säkerhet - miljöfrågor

I översiktsplanen nämnes att kostnaderna för att bygga ut det kommunala avloppsnätet inom Vargboområdet är för höga. I första hand söker man därför alternativa lösningar i samband med nybyggnation. Länsstyrelsen vill erinra om att området är beläget inom verksamhetsområde för allmän vatten- och avloppsanläggning i enlighet med kommunfullmäktiges beslut 1971-12-16.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit bitr länsarkitekt Leif Wikström, beslutande, länsassessor Sten Carlborg, avdelningsdirektör Lennart Sandgren, länsantikvarie Ulf Löfwall, kommunikationsdirektör Kenneth Wåhlberg och byrådirektör Lennart Lindeberg, föredragande.

Leif Wikström

Lennart Lindeberg